

G. G. BADIRJAN,
PÕLLUMAJANDUSTEADUSTE KANDIDAAT

B. L. BLOMKVIST,
PÕLLUMAJANDUSTEADUSTE KANDIDAAT

SÖÖTMISE PLAANIMINE KOLHOOSIS

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS

A-19134

G. G. BADIRJAN,
põllumajandusteaduste kandidaat

B. L. BLOMKVIST,
põllumajandusteaduste kandidaat

SÖÖTMISE PLAANIMINE KOLHOOSIS

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1951

Originaali tiitel:

Кандидат сельскохозяйственных наук Г. Г. Бадырян и кандидат сельскохозяйственных наук Б. Л. Бломквист. Кормовой план в колхозе. Государственное издательство сельскохозяйственной литературы, Москва — 1950.

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

17760

Söötmise plaanimine kolhoosis

Sotsialistliku tootmise organiseerimise ja rakendamise aluseks on riiklik plaan.

Kogu majandus, kõik meie vabrikud, tehased, sovhoosid ja teised ettevõtted teostavad tootmist riiklike plaaniliste ülesannete alusel. Plaani alusel teostavad tootmist ka kolhoosid, olles meie plaanilise sotsialistliku rahvamajanduse koostisosaks.

Riikliku ülesande alusel koostab kolhoos igal aastal tootmisplaani taimekasvatuse, loomakasvatuse ja teiste majapidamisharude alal. Plaani suurele ja otsustavale tähtsusele kolhoosi elus juhtis tähelepanu seltsimees Stalin juba 1933. a. Seltsimees Stalin ütles: «Kolhoos on suurmajapidamine. Kuid suurmajapidamist ei saa pidada ilma plaanita. Suurmajapidamist põllunduses, mis hõlmab sadu, mõnikord ka tuhandeid talundeid, võib pidada ainult plaanipärase juhtimise korras. Ilma selleta peab ta hukkuma ja kokku varisema.»¹

Kolhooside abistamine ja juhtimine riigi poolt on suunatud kolhooside tootmisjõudude tugevdamisele, põllumajanduse ratsionaliseerimisele teaduse ja tehnika saavutuste juurutamisega ja jõuka ning kultuurse elu arendamisele.

Kolhoosi tootmisplaani, läbi töötatud kolhoosi aktiivi osavõtul, mobiliseerib kolhoosnikuid ülesannete täitmiseks, millised on partei ja valitsuse poolt põllumajanduslikule artellile antud.

Üksikutes kolhoosides esineb aga veel väärja ja kantseleilist suhtumist plaani koostamisse.

Seltsimees Stalin mõistis hukka sellise suhtumise plaanimisse ja andis õige, bolševistliku plaani mõiste. «Oleks rumal arvata,» ütles seltsimees Stalin, «et tootmisplaani on ainult arvude ja ülesannete loetelu. Tegelikult on tootmisplaani miljonite inimeste elav ja praktiline tegevus. Meie tootmisplaani reaalsus — see on töö-

¹ J. Stalin. «Leninismi küsimusi», lk. 356. Tallinn, 1945.

rahva miljonid, kes loovad uut elu. Meie programmi reaalsus — see on elavad inimesed, meie teiega, meie töötahe, meie valmisolek töötada uut moodi, meie kindel tahe täita plaan».¹

Kolhoosi tootmisplaani muutub reaalseks, kui ta on kolhoosnikutele arusaadav ning kui iga kolhoosnik võtab selle oma tööülesannete täitmisel aluseks. Seepärast tõmmatakse kaasa kolhoosi tootmisplaani koostamisel võimalikult kõiki kolhoosnikuid — tootmisplaani arutatakse läbi brigaadides ja kolhoosnikute üldkoosolekul. Niisugune plaani läbitöötamine ja läbiarutamine, samaaegse eesrindlike kolhoosnikute — kolhoosi tootmisala meistrite — kogemuste ärakasutamise ja laiaulatusliku lülitamisega tootmisprotsessi, aitab suurendada tööviljakust ja avastada saakide ning loomade produktiivsuse tõstmise abinõusid.

Plaanimise esimene aste seisab iga üksiku tootmisharu, brigadi ja lüli ülesande väljatöötamises kolhoosi tootmisplaani alusel.

Plaani edukaks täitmiseks on tarvilik organiseerida selle täitmise kontrolli. Plaani täitmise kontroll brigadide ja üksikute kolhoosnikute vahel sotsialistliku võistluse korras mobiliseerib masse plaanide ületamiseks, aitab kaasa kolhoosi eesrindlike inimeste kogemuste levikule ja omandamisele teiste kolhoosnikute poolt.

Partei ja valitsus on alati hoolitsenud ja hoolitseb ühisloomakasvatuse arendamise ja söödabaasi kindlustamise eest.

Sotsialistliku loomakasvatuse edasise tõusu ja arenemise otsustavaks teguriks on tugeva söödabaasi organiseerimine. Ebakindel söödabaas, mis üksikutes kolhoosides esineb, on loomakasvatuse arendamise ja loomakasvatuse toodangu tõstmise peamiseks takistuseks. Seejuures on igal kolhoosil aga laialdased võimalused söötade koguseid suurendada, paremini ning otstarbekamalt ära kasutada söödakõlvikuid ja likvideerida juhud, kus karja nõrga söötmise ja pidamisega pole tagatud loomade arvu suurendamine ega toodangu tõus.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee määruses «Kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaan (1949—1951)» on öeldud: «Praegu, kus on saavutatud tõsist edu teraviljakasvatuse arendamisel ning loodud vajalikud eeldused teravilja tootmise edasiseks

¹ J. Stalin. «Leninismi küsimusi», lk. 308. Tallinn, 1945.

suurendamiseks, on loomakasvatuse igakülgse arendamise ülesanne tõusnud oma täies suuruses partei ja riigi keskseks ülesandeks põllumajanduse arendamises.»¹

Mainitud ülesande lahendamise edu oleneb lähima aja jooksul kindla söödabaasi loomisest, mis tagaks loomadele küllaldase söödahulga aasta ringi.

Kolhooside ühisloomakasvatus areneb ja paraneb aasta-aastalt, kasvab loomade arv ja tõuseb nende produktiivsus. Seoses sellega suureneb iga aastaga haljas-, mahlakate, kore- ning jõusöötade vajadus. Et arenevat loomakasvatust kindlustada kõigi söödaliikidega, tuleb kolhoosidel koostada igal aastal söötmissuupid ja söödabilansid, mis näitavad, kuipalju ja missuguseid söötasid vajatakse ning kuidas neid saada.

Eriti tähtis on plaanida õigesti söötade tootmist ja loomade söötmist ühinenud kolhoosides. Käesolev brošüür näitab ühe Moskva oblasti eesrindliku ühinenud kolhoosi kogemusi, kus ühisloomakasvatusele on loodud kindel söödabaas.

¹ «Kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaan (1949—1951)», lk. 4. Tallinn, 1949.

I. Söötmissplaani koostamise kord kolhoosis

Käesolevas töös käsitletakse söötmissplaani ja söödabilansi koostamise küsimusi Moskva oblasti Ramenski rajooni Thälmanni-nimelise kolhoosi seisukohalt, kes on loomapidamise alal saavutanud silmapaistvaid tulemusi. Kolhoosi juhatuse esimees A. T. Zitkov, kolhoosi zootehnik E. V. Aleksejeva ja kolhoosi lüpsjad A. P. Ananjeva, A. M. Ananjeva, A. H. Bukotina ja A. N. Markatševa on autasustatud sotsialistliku töö kangelase kõrge nime-tusega kolhoosi farmis saavutatud kõrgete piimatoodangute eest.

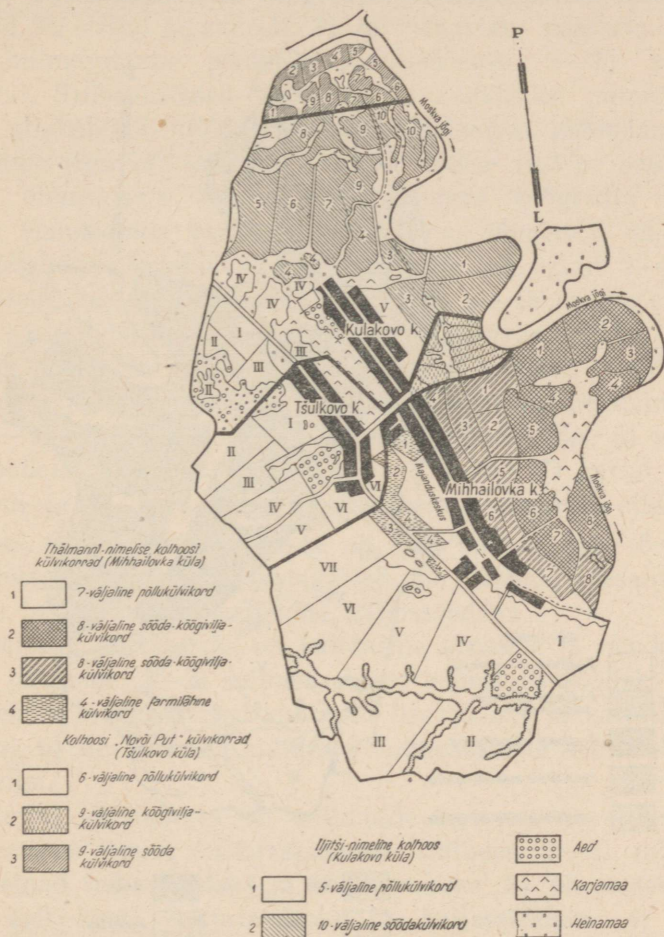
1950. aastal ühinesid Thälmanni-nimelise kolhoosiga tema piiri-naabrid — Iljitši-nimeline ning «Novõi Putj» kolhoosid üheks kolhoosimajandiks. Thälmanni-nimelise tugevnenud kolhoosi maala üldine suurus on 2206,8 ha, sellest 1108,2 ha põldu, 480,2 ha heinamaad, 334,4 ha karjamaad ja ümmarguselt 106 ha võsa all olevat ning muud maad. Kuni kolhooside ühinemiseni kasutati osa neist maadest, eriti Iljitši-nimelises ja «Novõi Putj» kolhoosis, ebaratsionaalselt, sest üksikud eraldi ja kiilutaoliselt teise kolhoosi maade vahele ulatuvad maatükid olid tõsiseks takistuseks kõrgetoodangulise taimekasvatuse ja loomapidamise arendamiseks. Ükski nimetatud kolhoosidest ei suutnud iseseisvalt kindlustada õigete külvikordade sisseviimist ja nende kasutamist. Tugevdatud kolhoos asus aga põhjalike maaparandustööde — peamiselt üleujutatud maatükkide, samuti järsakute paranduste — läbiviimisele.

Nende tööde teostamine tagab ka kõigi muude kolhoosi maalaade parema kasutamise ja bolševistliku korra kehtestamise õigete heinaväljakülvikordade rakendamisel, mis viib edasisele tööviljakuse tõusule.

Thälmanni-nimelisel liitunud kolhoosil on nüüd, enne kolhooside ühinemist rakendatud üheksa isesuguse väikesepõllulise külvikorra asemel, kolm külvikorda: põllu-, köögivilja-sööda- ja söödakülvikord. Peale selle on vasikate ja sigade jaoks organisee-

ritud vähetootvatel looduslikel maa-aladel kaks farmilähist söödakülvikorda.

Enne kolhooside ühinemist olid põllukülvikorrad 5—7-väljalised, üksiku välja suurusega ümmarguselt 42 ha. Nüüd on ette nähtud 9-väljaline põllukülvikord (välja suurus keskmiselt 70 ha) järg-

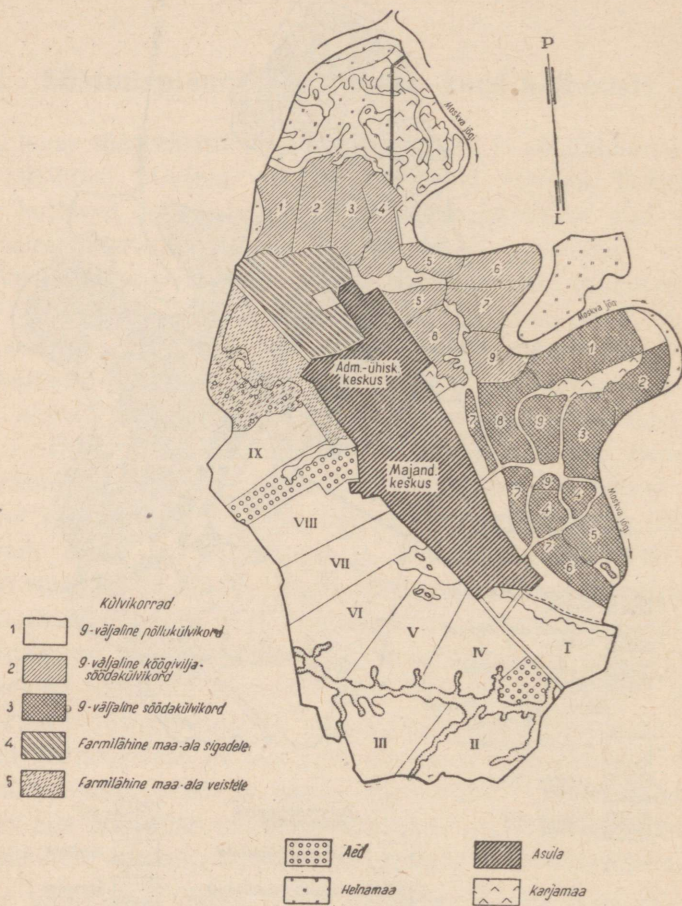

Joonis 1. Thälmanni-nimelise ja Iljitsi-nimelise kolhoosi ning kolhoosi «Novõi Putj» maa-alade paigutus ja kasutamine enne ühinemist.

mise kultuuride järjestusega: 1) kesa (puhas-), 2) talivili (põldheina allakülviga), 3) mitmeaastane põldhein (ristik ja timut), esimene kasutamisaasta, 4) mitmeaastane põldhein (ristik ja timut), teine kasutamisaasta, 5) suviteravili või, olenevalt põld-

heina seisukorrast, taliteravili (kui heinasaak on esimesel niitmisel alla 30—40 ts ha-lt, tuleb põid taliviljakülviks ümber künda), 6) kasutatud kesa varase kartuli kasvatamisega, 7) taliteravili (rukis), 8) kartul, 9) suviteravili.

Põllukülvikorras väljade pindala ja arvu suurenemine kindlus-

Joonis 2. Ühinenud Thälmanni-nimelise kolhoosi maa-alade kasutamine.

tab kultuuride otstarbekohase asetamise ja mis eriti tähtis, tähtsamate söodakultuuride — teravilja ja kartuli — saagi suurendamise. Kui endistel 5—7-väljalistel külvikordadel teraviljade all oli ainult 2 välja (85 ha ümber), siis võetakse uues külvikorras teraviljade alla 3—4 välja (kaks kuni kolm välja taliteravilja ja üks

kuni kaks välja suviteravilja, kokku 280 ha). See tähendab teravilja pindala suurenemist enam kui kolm ja pool korda. Kartul, mille all vanades külvikordades oli üks kuni poolteist välja, saab uues külvikorras kaks välja, s. o. kolm ja pool korda suurema pindala.

Uues 270-hektaarilises köögivilja-söödakülvikorras vahelduvad kultuurid 9-1 väljal järgmiselt: 1) mitmeaastane põldhein heinaks, 2—3) mitmeaastane põldhein haljassöödaks, 4—7) köögivili, 8) kartul, 9) üheaastased kultuurid haljassöödaks, mitmeaastaste heinte allakülviga. Köögivilja-söödakülvikorra rakendamine ja kasutamine (iga väli keskmiselt 30 ha, endise 18,3 ha asemel kolhooside ühinemisel) võimaldab suurendada köögivilja tootmist Moskva elanikkonna varustamiseks. Enne ühinemist oli kolhoosidel köögivilja-söödakülvikorras köögivilja all ainult 2—3 välja, uues külvikorras on köögivilja all 5 välja; see tähendab, et endise 36—54 ha köögivilja asemel on uues külvikorras 150 ha.

Söödakülvikorra all on 270 ha suurusel pindalal 9 välja järgmise kultuuride vaheldusega: 1—2) mitmeaastased heintaimed heinaks, 3—4) mitmeaastased heintaimed haljassöödaks, 5) viki-kaer haljassöödaks, 6) silokultuurid (päevalill, mais), 7) kartul, 8) söödajuurvili ja 9) kaer mitmeaastase heina seemnete allakülviga.

Veise- ja seafarmide juurde on ette nähtud kaks 6-väljalist farmilähist külvikorda, pindalaga 48 ha. Nende ülesandeks on vasikate ja sigade kindlustamine haljassöödaga.

Veisefarmi külvikorras on kultuuride koosseis ja nende vaheldumine järgmine: 1—3) mitmeaastased heinad lissöödaks ja karjatamiseks, 4) üheaastased kultuurid lissöödaks ja karjatamiseks, 5) kartul, 6) üheaastased kultuurid mitmeaastaste heinte seemnete allakülviga.

Seafarmi külvikorras on kultuuride koosseis ja vaheldumine projekteeritud sigade söödavajadusest lähtudes: 1—2) mitmeaastased heinad haljassöödaks ja karjatamiseks, 3) üheaastased kultuurid (viki-kaer) karjatamiseks ja haljassöödaks, 4) kartul, 5) söödajuurvili ja 6) kaer mitmeaastaste heinte seemnete allakülviga. Peale selle on sigade jaoks eraldi ette nähtud maa-ala maapirnide kasvatamiseks.

Uus külvikordade süsteem vastab täielikult ühiskondliku suurtootmise arendamise ülesandele, kolhooside organisatsioonilismajanduslikule tugevnemisele ja meie kodumaa rahvamajanduse edasise tõusu põhimõtetele.

Thälmanni-nimeline ja Iljitši-nimeline kolhoos, samuti kolhoos

«Novõi Putj» olid heinavälja-sööda- ja põllukülvikordade rakendamisel ja söötade tootmisel saavutanud märgatavaid tulemusi juba enne ühinemist. Näiteks oli Thälmanni-nimeline kolhoos varunud 1939. aastal talviseks söötmisperioodiks söötasid 1744 tsentner-söötühikut, 1949. aastal aga 4965,2 tsentner-söötühikut. 1939. a. söödabilansis moodustasid jõusöödad 12%, mahlakad söödad 37,5% ja koresöödad 50,5%. 1949. a. suurendati jõusöötade osa 18%-le ja mahlakate söötade osa 59,5%-le, kuna koresöötade osa vähendati 22,3%-ni. Samasuguseid edusamme oli saavutatud ka teistes kolhoosides. Uues, ühinenud Thälmanni-nimelises kolhoosis saab söödakultuuride kõrgemate saakide tõttu karja varustamist söötadega veel enam kindlustada. Kolhoos seadis 1950. a. ülesandeks koguda põldheina 50 ts, looduslikku heina 30 ts ja söödajuurvilja 600 ts hektaarilt.

Koos söödabaasi laienemise ja paranemisega suureneb Thälmanni-nimelises kolhoosis ka loomade arv, nagu alltoodud tabelist nähtub.

	Loomade miinimumarv	Tegelikult oli 1949. a. (kuni ühinemiseni)	1950. a. plaan
Veiseid kokku	440	398	449
Sellest lehma	176	185	215
Sigu	246	285	250
Lambaid	200	308	314
Linde	1300	1331	1780

Loomade arvu suurenemise kõrval tõuseb ka loomade jõudlus.

	1949. a. (kuni ühinemiseni)	1950. a. (plaan)
Aastalehma keskmine piimatoodang (l)	3350	3445
Villatoodang lamba kohta (kg)	2,6	3
Mune kana kohta (tk.)	86	90

1949. a. plaanilised ülesanded veiste toodangu alal olid Thälmanni-nimelises kolhoosis enne naaberkolhoosidega ühinemist ületatud. Plaan nägi ette 4070 liitrit piima lehma kohta aastas, tegelikult saadi 4270 liitrit, kusjuures Ramenski rajooni kolhoosides saadi keskmiselt 2475 liitrit. Iljitši-nimelises kolhoosis saadi lehma kohta 4015 liitrit (plaan 3900 liitrit). Nimetatud kahest kolhoosist jäi mõnevõrra maha kolhoos «Novõi Putj», kus toodang

lehma kohta oli ainult 2997 liitrit piima. Kolhooside ühinemisega ja kindla söödabaasi loomisega saavutatakse karja toodangu edasine tõus.

Tähtsamaks abinõuks, mis tagab vajaliku ja väärtusliku söödahulga varumise kolhoosis, on söödavarumisbrigaadi või -lülil organiseerimine. Mõnedes kolhoosides esineb söötade tootmisel veel lohakust. Tööd söödakultuuride kasvatamisel toimuvad viimases järjekorras ja kõige halvemini ettevalmistatud maadel. See tingib söödakultuuride madala saagi, mitteküllaldase söötade varumise ja loomade söötmise peamiselt taimekasvatuse jäätmetega (põhu ja aganatega). Selle tulemusel on loomade produktiivsus madal ja kolhoosi sissetulekud ühisloomakasvatusest väikesed.

Thälmanni-nimelise kolhoosi töökogemused näitavad selgelt, et seal kus on lohakused karjamajanduses likvideeritud ja söötade tootmisega tegeleb eribrigaad, luuakse võrdlemisi kiiresti kindel ja rikkalik söödabaas. Thälmanni-nimelise kolhoosi söödavarumisbrigaad, mis oli moodustatud juba enne kolhooside ühinemist, tänu oma aktiivsusele, mobiliseeris igal aastal üksikasjalikult koostatud söötmissplaanide abil kolhoosnikud loomakasvatuse kindlustamiseks kõigi söödaliikidega ja karja toodangu edasiseks tõstmiseks.

Silmas pidades parimate kolhooside töökogemusi ja saavutusi, kus on söödavarumisbrigaadide organiseerimise abil loodud kindlad söödabaasid, soovib partei ja valitsus kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaanis (1949—1951) kolhoosidele: «...organiseerida brigaadid söödavarumislülidega või söödavarumislülid, tehes neile ülesandeks: läbi viia külvi- ja harimistööd kõigil söödakülvikordade maa-aladel; kasvatada mahlakat sööta ja varustada sellega suvilaagrites peetavaid loomi täielikult; koristada hein neile kinnistatud looduslikelt heinamaadelt ja külvatud hein põldudelt; valmistada silo ning kasvatada söödajuurviljade ja silokultuuride ning ühe- ja mitmeaastaste heinte seemneid haljaskonvejeri jaoks. Eraldada ja kinnistada brigaadidele ja lülidele vajalikul hulgal tööloomi, masinaid, põllutööriistu, transpordivahendeid ja inventari.»¹

Kindla söödabaasi loomisel ja ratsionaalsel kasutamisel omab otsustavat tähtsust söötade plaanipärane tootmine ja nende õige kasutamine.

¹ «Kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaan (1949—1951)», lk. 14. Tallinn, 1949.

Lähtudes karja suurusest, koosseisust ja söötmise viisist, tuleb igal kolhoosil koostada iga aasta hästi läbimõeldud söötmiss plaan.

Kolhoosi tootmiss plaanis on söötade tootmise osas ette nähtud:

- a) söödakultuuride külvipinnad, saagid, tegelik kogumine, heinte kogus looduslikelt niitudelt ja teraviljapõhu-saagid;
- b) söödakultuuride õige paigutus külvikorraldajal;
- c) agrotehnilised võtted söödakultuuride pindadel ja looduslikel rohumaadel (heina- ja karjamaade parandamine);
- d) haljassöötade ja karjamaade kasutamine;
- e) söötade vajaduse arvestus ja söötade kogumine (sööda-bilanss).

Söötmiss plaan on brigaadile või lülile tootmiss ülesandeks vaja-liku hulga kore-, mahlakate ja haljassööda tootmisel ja varumisel.

Loomakasvatuse edukas arendamine ja karja produktiivsuse tõus on tagatud ainult plaanipärase söodatootmise korral.

Söötade tootmise organiseerimise põhialuseks on söödakülvi-kord, looduslike heina- ja karjamaade ratsionaalne kasutamine, samuti taimekasvatussaaduste jäätmete äratarvitamine.

Söötmiss plaani arvestused kolhoosi tootmiss plaanis koostatakse kahe perioodi kohta:

1) 1. jaanuarist kuni uue saagini, et selgitada, kas jätkub eel-mise aasta saagist uue saagini ja kuidas söötasid õigesti kasutada.

2) plaanitava aasta saagist kuni uue saagini, et kooskõlastada söötade tootmise plaan üldise söödavajadusega.

Et üksikutes loomarühmades toimuvad aasta kestel märgatavad muutused, seepärast tuleb tegelik söödavajadus välja arvestada kõigepealt kuude ja alles seejärel söötmiss perioodide (laudas, karja-maal) ning kogu aasta kohta. Ainult sel viisil on võimalik plaanida aastast söödavajadust õigesti.

Esrindlikes kolhoosides on kuu söötmiss plaanide koostamine kindlasti juurutatud. Kuu söötmiss plaanid koostatakse selleks, et tagada söötade ühtlast kasutamist laudassöötmiss ajal. Õige sööt-miss plaani koostamise vajalikuks eeltingimuseks on lauda- ja karja-maaperioodi pikkuse kindlaksmääramine, kuna need on NSV Liidu üksikutes tsoonides erinevad. Põhjatsoonis, nagu Arhangelski, Vologda, Molotovi, Kirovi ja teistes oblastites, kestab loomade laudassöötmine 240—255 päeva, kuna karjamaaperiood ei ületa 110—125 päeva. Lõunas, stepirajoonides, kestab karjamaaperiood 180—195 päeva ja laudaperiood 170—185 päeva. Reas Kasahhi,

Usbeki, Turkmeeni ja Tadžiki piirkondades võib karja karjamaadel pidada aasta ringi.

Iga majand, lähtudes kohalikest tingimustest ja võimalustest, peab laudassöötmise ja karjatamise päevade arvu täpselt ära määrama. Thälmanni-nimelises kolhoosis kestab laudaperiood 7 kuud (1. oktoobrist kuni 1. maini), karjamaaperiood 5 kuud (1. maist kuni 1. oktoobrini).

Söötmissplaani koostamise, s. t. majandi söödavajaduse kindlaksmääramise ja söötade tootmise organiseerimise aluseks on loomakasvatuse arendamise plaan ja karja toodangu tõstmine. Väga tähtis on kindlaks teha loomade keskmine arv kõigi loomaliikide ja -rühmade järgi, olenevalt kolhoosi loomakasvatuse arendamise plaanist.

Kolhoosi söödavajadus iga söödaloleva looma kohta määratakse söötmissnormide ja söödaratsioonide põhjal, kooskõlas plaanitava loomapidamise suuna ja karja toodangulise tasemega.

Söötmissplaani ja söödabilansi koostamisel võivad jääda sööda-reservid, mida kasutatakse loomakasvatuseplaani ületamiseks. Seoses sellega võivad plaanis aset leida vastavad muudatused.

II. Loomakasvatuse plaan ja söödalolevate loomade arvu kindlaksmääramine

Partei ja valitsuse poolt on antud ülesanne suurendada 1951. aastal, 1949. aastaga võrreldes, liha, rasva, piima, või, munade ja teiste saaduste produktsiooni poolteisekordseks, et varustada nendega meie maa elanikkonda, samuti suurendada poolteisekordseks toornahkade, villa ja teiste toorainete produktsiooni kerge-tööstuse jaoks. See partei ja valitsuse poolt antud ülesanne suunab kolhooside jõud ühisloomakasvatuse arendamise võimaluste täielikumale kasutamisele ja igas kolhoosis 4 loomakasvatuse farmi — veise-, lamba-, sea- ja linnufarmi — organiseerimisele, ning kolhoosi majandi tulukuse tõstmisele ja kolhoosnikute jõukuse tõusule.

Iga kolhoosi farm, vastavalt kolhoosile kinnistatud maa-ala suurusele, peab omama vähemalt miinimumarvu loomi.

Veisekarjas on tarvilik kasvatada iga aasta kastraaite kuni kahe aasta vanuseni, nii liha kui ka raskete toornahkade saamiseks.

Veiste, lammaste, sigade ja lindude miinimumarvu peab iga kolhoos omaa hiljemini 1953. aastal. Seadusega kindlaksmääratud miinimumi mitteomavil kolhoosidel tuleb see kiiremini saavutada. Neil kolhoosidel aga, kes on miinimumarvu juba saavutanud, tuleb plaanida loomade ja lindude arvu edasist tõusu, parandades vastavalt ka söödabaasi. Mida rohkem on kolhoosil maad, seda rohkem peab tal olema sööta, seda enam peab ta kasvatama loomi ja seda rohkem saab ta toota loomakasvatussaadusi.

Riiklike müügikohustuste täitmine hektaaride alusel loomakasvatussaaduste alal aitab kaasa loomakasvatuse edasisele arenemisele. Mida rohkem kolhoos arendab loomakasvatust ja mida kõrgem on loomade produktiivsus, seda enam annab kolhoos riigile saadusi, saades suuremat rahalist sissetulekut, ning suudab anda kolhoosnikuile rohkem saadusi normipäevade eest.

Loomakasvatuse riikliku plaaniülesandega määratakse igale kolhoosile kindlaks: a) loomade ja lindude arv, b) loomakasvatuse toodang: aastane piimatoodang, villatoodang, loomade nuumamine, kanamunade hulk jne., c) ülesanded noorkarja säilitamise ja üleskasvatamise alal, g) loomade paarituse ja ristamise plaan kõrgeväärtuslike isasloomadega, e) suguloomade ost ja müük g) looduslikelt heinamaadelt heina koristamise plaan, f) heinamaade ja karjamaade parandamine, i) kore- ja mahlakate söötade kogumise plaan, k) riiklike müügikohustuste täitmise plaan.

Hisloomakasvatuse arendamises etendab suurt osa õige plaanimine. Arvestused loomaliikide, vanusrühmade ja arvulise seisukohta peegelduvad kolhoosi tootmisplaani karjakäibes. Vajalikeks materjalideks karjakäibe koostamisel on paarituste ja poegimiste žurnaalid. Nende järgi määratakse noorloomade juurdesünnid kuude viisi, samuti põhikarja koosseis üksikute aasta-aeegade järgi. Karjakäibe arvestuste aluseks peab olema riikliku plaani tingimusteta täitmine ja selle ületamine, samuti riiklike müügikohustuste täitmine loomakasvatussaaduste alal.

Karjakäibes peab peegelduma ka loomade nuumamine, et täita riiklikke müügikohustusi heas toitumuses loomadega. Rahaliste sissetulekute suurendamiseks, samuti lihasaaduste hulga suurendamiseks on kolhoosidel võimalus kasvatada loomi kolhoositurul müümiseks, samuti kolhoosnikute ühistoitlustamiseks ühissööklas, lastesõimede varustamiseks jm., normipäevadele jaotamiseks ja loomakasvatuse alal töötajatele täiendavaks töötasuks.

Karjakäive moodustab seega loomade sissetuleku-väljamineku eelarve üksikute loomarühmade viisi, kusjuures sissetulekute lahterid näitavad: karja suurenemist sündide arvel, juurdeostu ja nooremast rühmast vanemasse rühma üleviimist. Väljaminekute lahter näitab riiklike müügikohustuste täitmist, müüke riiklikele ja kooperatiivsetele organisatsioonidele ja kolhoositurul, üleminekut nooremast rühmast vanemasse rühma ja loomade müüki kolhoosnikuile. Arvestused karjakäibes lõpevad järgmise aasta 1. jaanuari loomade seisuga.

Kuna karjakäive moodustab loomakasvatuse arendamise plaani, tuleb see koostada hoolikalt. Üheski majandis ei tohi karjakäibe koostamisel rakendada mehaaniliselt «keskmisi» normatiive, nagu emasloomade poegimise-%, loomade praakimise-% jne., vaid on tarvis karja faktilise seisukorra tundmaõppimise teel anda tegelikud andmed, selgitada kõik võimalused riikliku loomakasvatuse-

plaani täitmiseks ning selle ületamiseks, samuti riiklike müügi-
kohustuste täitmiseks loomakasvatussaaduste alal.

Kolhoosi söötmissplaani koostamiseks tuleb karjakäive täpsus-
tada perioodide viisi — laudassöötmine ja karjatamine, üksikute
loomarühmade osas aga kuude viisi. Karjakäive koostamise mee-
todi selgitamiseks esitame järgnevalt näite selle kohta, kuidas see
toimub Thälmanni-nimelises kolhoosis.

Karjakäive ja söödalolevate veiste arv

Thälmanni-nimelisele kolhoosile on riikliku aktiga kinnistatud
põliseks kasutamiseks 2026,8 ha maad. Nimetatud maast on põllu,
aedade, köögivilja, heina- ja karjamaade all 1967,8 ha. Kooskõlas
partei ja valitsuse määrusega «Kolhooside ja sovhooside produk-
tiivse ühisloomakasvatuse arendamise plaan (1949—1951)»
peab kolhoosil olema vähemalt 440 veist, neist vähemalt 176 lehma.

Plaaniaasta 1. jaanuariks oli kolhoosil 398 veist, neist 185 lehma
ja 22 tiinet mullikat. Loomakasvatuse arendamise plaani kohaselt
peab kolhoosil plaanitaval aastal olema 449 veist, neist 215 lehma.
See tähendab, et seadusega määratud veiste miinimum täidetakse
ning ületatakse ja kolhoos saab jätkata oma veisefarmi laienda-
mist. Piimamajandus koos köögivilja- ja kartulikasvatusega on
kolhoosi tähtsamaks tootmisharuks.

Lähtudes riiklikust ülesandest, otsustas kolhoos plaaniaastal
parandada veisekarja struktuuri täispiima tootmise suunas ja orga-
niseerida lehmade poegimist aasta ringi.

Seoses hobusekasvatuse arenemisega ja arvestades seda, et
linnalähedases piirkonnas asuvad majandid pole kohustatud kas-
vatama üle kahe aasta vanuseid kastreate, lülitab kolhoos karjast
välja härjad (kastreadid), jättes üle 6 kuu vanuseid noorloomi
ainult niipalju, kui see on tarvilik karja remondiks ja suurenda-
miseks. Samaaegselt teostab kolhoos kõrgetoodanguliste lehmade
valiku ja praagib välja madalatoodangulised (vanad) lehmad.

Karja plaaniline arvestus soo- ja vanusrühmade järgi toimub
karjakäibe alusel.

Veisekarja käibe lähtealusteks on: a) tegelik loomade seis
aasta algul, b) plaaniline ülesanne karja suurendamiseks aasta
lõpuks, c) paarituste ja poegimiste žurnaal, d) karja tõuaretus-
plaan, e) riiklike müügi- kohustuste täitmise plaan, g) loomade
müük kolhoosnikuile.

Eriti hoolikalt tuleb asuda põhikarja käibe koostamisele. Tuleb

arvestada, et lehmade praakimist kolhoosis teostab kolhoosi juhatuse poolt määratud erikomisjon rajooni või jaoskonna zootehnika juuresolekul. Tõuloomi kolhoos võib praakida ainult rajooni täitevkomitee poolt kinnitatud akti põhjal. Ettevaatlikult tuleb lehmade praakimist teostada toodangu näitajate alusel, sest paljudel juhtudel tuleneb loomade madal toodang halvast hooldamisest ja söötmisest.

Karjakäibe koostamise vajalikuks eeltingimuseks on hoolikalt koostatud paaritus- ja poegimisplaan, mis näitab plaaniaastal poegivate ja uuesti paaritamisele kuuluvate lehmade arvu, samuti mullikate arvu, keda aasta algul 20—22 kuu vanuseks saamisel paaritatakse ja kes aasta lõpul poegivad. Paljud kolhoosid koostavad paaritusplaanid sellise arvestusega, et poegimised viia karjamaaperioodi algusele. Nad ei arvesta aga seejuures, et sesooniline poegimine vähendab lehmade aastatoodangut ja piima üldkogust farmis, takistab linnade ja tööstuskeskuste korrapäraselt varustamist piimaga ja ühtlasi rahaliste tulude laekumist kolhoosile. Peale selle tingib sesooniline poegimine äärmiselt ebahütlase farmitöötajate töökoormuse, eriti lüpsjail ja vasikatalitajail, vähendades nende tööjõudlust. Lõpuks tingib sesooniline poegimine vajaduse täiendavate noorkarjaruumide järgi, järelikult ka täiendavaid kapitalmahutusi ehitustesse.

Kõik need eitavad nähtused puuduvad, kui lehmade poegimine toimub ühtlaselt kogu aasta. Selline poegimiste korraldamine on otstarbekohane tingimusel, kui lehmade söötmine on laudaperioodil korralik ja majand omab vastavaid karjalautu ning vasikate ruume.

Thälmanni-nimelisel kolhoosil on emasloomade arvestuse ja noorkarja kasvatuse arvestuse raamatutes lehmade ja mullikate möödunud aasta paarituste ja poegimiste kohta andmed koos vasikate sünniaegadega olemas. Nimetatud andmete põhjal on koostatud tabelis 1 näidatud lehmade ja tiinete mullikate poegimisplaan plaaniaastal.

Tabel 1

Lehmade ja tiinete mullikate poegimisplaan

	K u u d												Kokku
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Poegib lehmi ja tiineid mullikaid	18	25	30	21	14	9	8	12	18	27	21	21	224

Veisekarja käive 1950. aastal

Soo- ja vanusrühmad	Loomade arv aasta algul	Juurdetulek				Väljaminek							Loomade arv aasta lõpuks
		Juurdetulek sündidest	Ost		Nooremast rühmast üle toodud	Vanemasse rühma üle viidud	Rüginormiks	Müük		Eraldatud kolhoosnikulle	Müük lihaks	Praakimine	
			Kokku	Nendest tõuloomi				Kokku	Nendest tõuloomi				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Veised kokku	398	224	—	—	—	—	25	113	—	2	29	4	449
Nendest:													
Sugupullid	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
Lehmad	185	—	—	—	39	—	5	—	—	—	—	4	215
Tiined mullikad	22	—	—	—	75	39	—	—	—	—	—	—	58
Lehmmullikad sünd. 1948. a.	58	—	—	—	—	58	—	—	—	—	—	—	—
Lehmmullikad sünd. 1949. a.	71	—	—	—	—	17	—	—	—	2	—	—	52
Pullmullikad ja kastraadid, sünd. 1948. ja 1949. a.	46	—	—	—	—	—	20	—	—	—	26	—	—
Juurdesünd plaaniaastal	—	224	—	—	—	—	—	105	—	—	3	—	116
Tööhärjad üle 2 aasta van.	8	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—

Aasta jooksul peavad kolhoosis poegima kõik lehmad (185), tiined mullikad (22) ja osa mullikatest, kes olid aasta alguseks 2 aastat vanaks saanud (17).

Nimetatud andmete põhjal on koostatud tabelis 2 näidatud veisekarja käive. Sugupullide arv on kolhoosis kavatsatud jätta muutmata. Lehmade arv, pärast madalatoodanguliste loomade praakimist, on kavatsatud tõsta 215-le ja kogu kari 449-le loomale. See kindlustab ühisloomakasvatuse arendamise riikliku plaani ja riikliku lihamüügi kohustuse täitmise kolhoosi poolt. Plaanitud tiinete mullikate arv ja noorloomade arv teistes rühmades tagab täielikult mitte üksnes karja remondi, vaid ka selle edasise suurenemise ning noorloomade müügi kolhoosnikuile.

Veisekarja käibe koostamise tehnika on järgmine: lahtrid «Sooja vanusrühmad» ja «Loomade arv aasta algul» täidetakse inventuurnimekirjade ja kolhoosi eelmise aasta aastaaruande põhjal. Lahter «Juurdetulek sündidest» täidetakse poegimisplaani järgi (tab. 1). Kolhoosides, kes kavatsavad loomi juurde osta, täidetakse lahter «Ost» riikliku plaaniülesande ja kolhoosnikute üldkoosoleku otsuse kohaselt. Thälmanni-nimeline kolhoos farmi komplekteerimiseks noori loomi ei osta.

Edasi täidetakse lahter «Riiginormiks», lähtudes riigile liha ja toornahkade andmise kohustusest. Lahtrid «Müük», «Eraldatud kolhoosnikuile» ja «Müük lihaks» täidetakse pärast riiklike müügi kohustuste ja loomade arvulise suurendamise plaanimist, kolhoosi üldkoosoleku otsuse kohaselt. Lahtrite «Nooremast rühmast üle toodud» ja «Vanemasse rühma üle viidud» täitmist alustatakse juurdesündidest.

Plaaniaastal juurdesündinud vasikaid ei kanta aasta kestel vanemasse rühma. Seega kantakse jääk juurdesündidest (peale 105 vasika müüki ja 3 vasika tapmist) aasta lõpuks samale reale. 1—2-aastased pullvasikad ja kastroadid, nagu eespool tähendasime, kantakse selles kolhoosis maha lahtrites «Riiginormiks» ja «Müük lihaks» ning neid ei jää aasta lõpuks.

1949. a. sündinud 71-st lehmullikast jõuab plaaniaasta lõpuks paaritamisikka 17 looma. Need kantakse lahtrisse «Vanemasse rühma üle viidud» ja samal ajal ka lahtrisse «Nooremast rühmast üle toodud», «Mullikate» reale. 2 mullikat kantakse lahtrisse «Eraldatud kolhoosnikuile». 1948. a. sündinud 58-st lehmullikast on 17 looma jõudnud paaritamisikka aasta alguseks, need paaritatakse ja poegivad aasta lõpul. Vastavalt sellele tuleb nad laht-

rist «Vanemasse rühma üle viidud» välja kirjutada ja samal ajal sisse kanda «Lehmade» reale lahtrisse «Nooremast rühmast üle toodud».

Ülejäänud 41 lehmullikat sellest rühmast paaritatakse hiljem. Nad tuleb välja kanda lahtrist «Vanemasse rühma üle viidud» ja sisse kanda «Tiinete mullikate» reale lahtrisse «Nooremast rühmast üle toodud».

Kõik tiined mullikad kantakse lehmade rühma. Nad tuleb maha kanda lahtrist «Vanemasse rühma üle viidud» ja samal ajal sisse kanda lahtrisse «Nooremast rühmast üle toodud» «Lehmade» reale.

Aasta algul olnud lehmade arvust kantakse 5 looma lahtrisse «Riiginormiks», 4 aga lahtrisse «Praakimine». Kokku tuleb noorematest rühmadest 39 lehma juurde, 9 lehma langeb välja ning aasta lõpuks jääb kolhoosile 215 lehma.

Loomade söödavajaduse täpseks arvestamiseks on tarvilik aasta karjakäivet täiendada sama karja käivetega kuude viisi, kusjuures loomarühmi, kes vajavad erinevaid söötmisnorme ja söödaratsiooni, arvestatakse eraldi, seda eriti kinnis- ja eri laktatsiooniperioodiga lehmade osas. Toome vastava arvestusnäite Thälmanni-nimelisest kolhoosist (tab. 3).

Kuu karjakäibe koostamisel määratakse esmajärjekorras kindlaks lehmade praakimise tähtajad ja lehmullikate üleviimine lehmade rühma. Lähtudes Thälmanni-nimelise kolhoosi konkreetseist tingimustest, osutub kasulikuks ja otstarbekohaseks praakida lehma järgmiselt: juunis, juulis ja augustis, igal kuul 2 ja septembris 3 looma. Poegimisplaani kohaselt poegib sügiskuudel: septembris 5, oktoobris 14, novembris 12 ja detsembris 7 tiinet mullikat.

Nimetatud tingimusi arvestades on karjakäibes näidatud lehmade käive üksikute kuude lõikes. Lähtudes lehmade ja mullikate poegimisplaanist (vt. tab. 1), täidetakse lahter «Lüpsvaid lehma laktatsiooni 1. kuul». Selle lahtri andmete põhjal pole raske kindlaks teha 2. ja 1. kuud kinniseid lehma, kuna lehm, poeginud märtsi algul, oli veebruaris 2. kuud kinnine, jaanuaris aga 1. kuud kinnine.

On selge, et 21 lehma, kes veebruaris on 1. kuud kinnised, lüpsavad jaanuaris 10. ja detsembris 9. kuud. 14 lehma, kes märtsis on 1. kuud kinnised, lüpsavad veebruaris 10. ja jaanuaris 9. kuud. Lähtudes sellest, tuleb edasiselt täita vastavate andmetega lahter «Lüpsvaid lehma laktatsioonikuude järgi — 10» (kümnnendat kuud

Lehmade käive kuude lõikes

Kuud	Lehmade arv kuu algul	Prasgitud	Nooremast rühmast üle toodud	Lehmade arv kuu lõpul	N e i s t													
					kinniseid			lüksvaid lehmi laktatsioonikuude järgi										
					1. kuu	2. kuu	kokku	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	kokku
Jaanuar	185	—	—	185	30	25	55	18	14	9	13	12	12	8	9	14	21	130
Veebruar	185	—	—	185	21	30	51	25	18	14	9	13	12	12	8	9	14	134
Märts	185	—	—	185	14	21	35	30	25	18	14	9	13	12	12	8	9	150
Aprill	185	—	—	185	9	14	23	21	30	25	18	14	9	13	12	12	8	162
Mai	185	—	—	185	8	9	17	14	21	30	25	18	14	9	13	12	12	168
Juuni	185	2	—	183	12	8	20	9	14	21	30	25	16	14	9	13	12	163
Juuli	183	2	—	181	12	12	24	8	9	14	21	30	23	16	14	9	13	157
August	181	2	—	179	13	12	25	12	8	9	14	21	28	23	16	14	9	154
September	179	3	6	182	9	13	22	18	12	8	9	14	18	28	23	16	14	160
Oktoober	182	—	14	196	14	9	23	27	18	12	8	9	14	18	28	23	16	173
November	196	—	12	208	18	14	32	21	27	18	12	8	9	14	18	28	21	178
Detsember	208	—	7	215	25	18	43	21	21	27	18	12	8	9	14	18	24	172

lüksivad), juurde arvates plaaniaasta septembrikuud. Järgnevalt tuleb sisse kanda lehmade arv iga üksiku laktatsioonikuu järgi. Näiteks on septembris 10. laktatsioonikuuga lehma 14. Need on augustis 9. laktatsioonikuus, juulis — 8. laktatsioonikuus jne. Nüüd on juba kerge ära määrata eri laktatsiooniperioodis olevate lehmade arvu kogu plaaniaasta kalendrikuude järgi. Näiteks 18 lehma, kes on plaaniaasta jaanuaris 1. laktatsioonikuus, on veebruaris — 2., märtsis — 3., aprillis — 4., mais — 5. laktatsioonikuus. Juunis praagitakse neist lehmadest 2 välja (6. laktatsioonikuul), järelikult jääb neist järele 16. Need 16 lehma on juulis 7. laktatsioonikuus, augustis — 8., septembris — 9. ja oktoobris — 10. laktatsioonikuus.

21 lehma, kes plaaniaasta aprillis on 1. laktatsioonikuus, on 2. laktatsioonikuus — mais, 3. — juunis, 4. — juulis ja 5. — augustis. 3 lehma sellest rühmast praagitakse septembris välja, järelikult jääb septembriks järele 18 lehma. Need 18 lehma on 7. laktatsioonikuus — oktoobris, 8. — novembris ja 9. — detsembris.

Tehes lehmade arvu kohta sissekandeid laktatsioonikuude viisi, tuleb kokku võtta kinnis- ja lüksivate lehmade arv plaaniaasta kuude järgi.

Koostatud plaani kontrollimiseks tuleb lüksivate lehmade arv liita kinnislehmade arvuga. Summa peab vastama lehmade koguarvule kuu lõpul. Kui mõnel kuul lõpptulemused ei võrdu, tuleb kogu tabel vea avastamiseks hoolikalt läbi kontrollida.

Karjakäive kuude viisi annab kinnis- ja lüksivate lehmade täpse arvulise seisu iga üksiku laktatsioonikuu kohta. Arvesse võttes kinnis- ja lüksivate lehmade söetmismuudrite ja söödaratsiionide suurt erinevust, avaneb võimalus kuu karjakäibe alusel teha täpne arvestus mitmesuguste söötade tegelikust vajadusest plaaniaasta iga kuu kohta.

Thälmanni-nimelises kolhoosis koostatakse igakuine karjakäive iga üksiku vanusrühma kohta (tab. 4 ja 5).

Thälmanni-nimelises kolhoosis läheb osa pullikestest ja kastratidest pärast talvist nuumamist plaaniaasta jaanuaris, veebruaris ja märtsis realiseerimisele, loomade 2 aasta vanuseks saamisel. Ülejäänud loomad sellest rühmast realiseeritakse pärast karjamaanuuma. Pullikestest ja kastratidest saab kolhoos väärtuslikke raskeid toornahku ja kõrge tapakaaluga kõrgeväärtuslikku liha.

1948. ja 1949. a. sündinud lehmvasikate, samuti lehmullikate

Vasikate käive ja söödalolevate vasikate arv plaaniaasta juurdesündidest

1-ne laudaperiood						Karjamaaperiood						2-ne laudaperiood					
Kuud	Arvuline liikumine					Kuud	Arvuline liikumine					Kuud	Arvuline liikumine				
	Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine vasikate arv		Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine vasikate arv		Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine vasikate arv
I	—	18	—	18	18	V	94	14	—	108	101	—	—	—	—	—	—
II	18	25	—	43	30,5	VI	108	9	—	117	112,5	X	117	27	20	124	120,5
III	43	30	—	73	58	VII	117	8	10	115	116	XI	124	21	25	120	122
IV	73	21	—	94	83,5	VIII	115	12	12	115	115	XII	120	21	25	116	118
						IX	115	18	16	117	116						
					Perioodi keskmine					Perioodi keskmine	112,1					Perioodi keskmine	120,1

1—2 aasta vanuste pullikeste ja kastratide käive ja arv kuude ning perioodide lõikes

1-ne laudaperiood						Karjamaaperiood						2-ne laudaperiood					
Kuu	Arvuline liikumine					Kuu	Arvuline liikumine					Kuu	Arvuline liikumine				
	Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine loomade arv		Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine loomade arv		Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine loomade arv
I	—	—	—	—	—	V	20	—	—	20	20	—	—	—	—	—	
II	46	—	6	40	43	VI	20	—	—	20	20	X	—	—	—	—	
III	40	—	10	30	35	VII	20	—	—	20	20	XI	—	—	—	—	
IV	30	—	10	20	25	VIII	20	—	—	20	20	XII	—	—	—	—	
	20	—	—	20	20	IX	20	—	20	—	—	—	—	—	—	—	
	Perioodi keskmine						Perioodi keskmine						Perioodi keskmine				
					30,7						16,0					—	

Tööhärgade käive ja söödalolevate loomade arv kuude ning perioodide lõikes

I-ne laudaperiood						Karjamaaperiood					2-ne laudaperiood						
Kuud	Arvuline liikumine					Kuud	Arvuline liikumine					Kuud	Arvuline liikumine				
	Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine loomade arv		Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine loomade arv		Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine loomade arv
I	8	—	—	8	8	V	8	—	—	8	8	X	4	—	4	—	2
II	8	—	—	8	8	VI	8	—	—	8	8	XI	—	—	—	—	—
III	8	—	—	8	8	VII	8	—	—	8	8	XII	—	—	—	—	—
IV	8	—	—	8	8	VIII	8	—	—	8	8	—	—	—	—	—	—
						IX	8	—	4	4	6	—	—	—	—	—	—
	Perioodi keskmine				8		Perioodi keskmine				7,6		Perioodi keskmine				0,66

Lehmmullikate ja tiinete mullikate käive ja arv kuude ning perioodide lõikes

1-ne laudaperiood						Karjamaaperiood						2-ne laudaperiood					
Kuu	Arvuline liikumine					Kuu	Arvuline liikumine					Kuu	Arvuline liikumine				
	Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine loomade arv		Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine loomade arv		Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine loomade arv

1949. aastal sündinud mullikad

—	—	—	—	—	—	V	69	—	—	69	69	—	—	—	—	—	—
I	71	—	—	71	71	VI	69	—	—	69	69	X	69	—	7	62	65,5
II	71	—	—	71	71	VII	69	—	—	69	69	XI	62	—	5	57	59,5
III	71	—	—	71	71	VIII	69	—	—	69	69	XII	57	—	5	52	54,5
IV	71	—	2	69	70	IX	69	—	—	69	69	—	—	—	—	—	—
Perioodi keskmine					70,7	Perioodi keskmine					69	Perioodi keskmine					59,8

Söödalolevate veiste arv kuude lõikes

Vanusrühmad	Kuud											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Sugupullid	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Lüpsvad lehmad	130	134	150	162	168	163	157	154	160	173	178	172
Kinnislehmad	55	51	35	23	17	20	24	25	22	23	32	43
Tiined mullikad	27	35,5	40,5	44,5	49,5	55,0	60	63	63	61	58,5	57,5
1948. a. sündinud lehmullikad	53	44,5	39,5	35,5	30,5	25	20	17	14	9,5	5	—
1949. a. sündinud lehmullikad	71	71	70	70,7	69	69	69	69	69	65,5	59,5	54,5
1948. ja 1949. aastal sündinud pullmullikad ja kastraadid	43	35	25	20	20	20	20	20	—	—	—	—
Tööhärjad üle 2. a. van.	8	8	8	8	8	8	7	8	6	2	—	—
Vasikad plaaniaastast	18	30,5	58	83,5	101	112,5	116	115	116	120,5	122	118
Kokku söödalolevaid loomi	413	417,5	434	455,2	471	480,5	481	479	458	462,5	463,0	453

Seakarja käive tuleb koostada kuude viisi. See omab suurt tähtsust farmi igapäevasel juhtimisel, söötade vajaduse määramisel, riikliku lihamüügikohustuse plaani koostamisel ning kogu tootmisprotsessi õigel organiseerimisel seafarmis.

Seakarja käive

Tabel 10

Kuud	Seakarja käive											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1. Sugukuldid												
Seis kuu algul	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Nooremast rühmast üle toodud	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Praakimine	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Seis kuu lõpul	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
2. Põhisugumised												
Seis kuu algul	46	46	46	46	49	51	51	51	51	51	51	51
Kontrollialustest emistest üle toodud	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—
Praakimine	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Seis kuu lõpul	46	46	46	49	51	51	51	51	51	51	51	51
Neist:												
Tiinuse 1. kuus	—	5	10	14	17	—	—	5	10	14	17	—
„ 2. „	—	—	5	10	14	17	—	—	5	10	14	17
„ 3. „	17	—	—	5	10	14	17	—	—	5	10	14
„ 4. „	14	17	—	—	5	10	14	17	—	—	5	10
Imetavad 1. kuud	10	14	17	—	—	5	10	14	17	—	—	5
Imetavad 2. kuud	5	10	14	17	—	—	5	10	14	17	—	—
Vabad emised	—	—	—	3	5	5	5	5	5	5	5	5
3. Kontrollialused												
emised												
Seis kuu algul	10	10	10	10	4	—	—	—	—	—	6	10
Nooremast rühmast üle toodud	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4
Praakimine	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—
Üleviimine põhikarja	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—
Seis kuu lõpul	10	10	10	4	—	—	—	—	—	6	10	10
Neist:												
Tiinuse 1. kuus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	—
„ 2. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4
„ 3. „	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
„ 4. „	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Imetavad 1. kuud	—	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 2. „	—	—	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Sead numal												
Esimeses numakuus	—	—	—	3	2	—	—	—	—	1	—	—
Teises numakuus	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	1	—
Kolmandas numakuus	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	1

Vanusrühmad	Kuud											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
5. Põrsad												
Juurdesünd põhiemistest	90	126	153	—	—	45	90	126	153	—	—	45
Juurdesünd ühekordselt poegivatest emistest	—	48	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Põrsad kuni 1 kuu vanused	90	174	185	—	—	45	90	126	153	—	—	45
Põrsad kuni 2 kuu vanused	45	90	174	185	—	—	45	90	126	153	—	—
2 kuu vanuste põrsaste müük	—	15	30	58	62	—	—	15	30	58	100	—
Põrsad 2—3 kuu vanused	—	30	60	116	123	—	—	30	60	68	53	—
Põrsad 3—4 kuu vanused	—	—	30	60	116	123	—	—	30	60	68	53
4 kuu vanuste põrsaste müük	26	—	—	15	30	58	61	—	—	15	30	48
Kesikud 4—5 kuu vanused	27	—	—	15	30	58	62	—	—	15	30	20
Kesikud 5—6 kuu vanused	20	27	—	—	15	30	58	62	—	—	15	30
Kesikud 6—7 kuu vanused	30	20	27	—	—	15	30	58	62	—	—	15
Kesikud 7—8 kuu vanused	15	30	20	27	—	—	15	30	58	62	—	—
8 kuu vanuste kesikute müük	—	7	15	10	14	—	—	7	15	29	34	—
Kesikud 8—9 kuu vanused	—	8	15	10	13	—	—	8	15	29	28	—
Kesikud 9—10 kuu vanused	—	—	8	15	10	13	—	—	8	15	29	28
Poolrasvanuumikute müük	28	—	—	8	15	10	13	—	—	8	15	29
Üleviimine põhikarja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4	—

Käibe koostamise aluseks on suguemiste arv, nende paaritamise ajad eelmisel aastal ja paaritamis- ning poegimisplaan plaaniaasta kohta. Seejuures tuleb poegimised määrata kogu aasta kohta, samuti loodetav põrsaste arv igast poegimisest, et kindlustada riikliku lihamüügikohustuse täitmist: I kvartalis — 30%, teises — 15%, III — 25% ja IV — ülejäänud 30%.

Thälmanni-nimelises kolhoosis on ette nähtud tõsta emiste arv 51-le, see tähendab, et põhikarja tuleb 5 uut emist juurde, milleks on märgitud 10 kontrollialust emist. Arvestades emiste arvu, nende paaritamisaegu ja poegimisi jooksva aastal, on plaaniaasta kohta seakarja käive koostatud tabelis 10 toodud kujul.

Söödalolevate sigade arv, lähtudes seakarja käibest, on näidatud tabelis 11. Vastavalt lauda- ja karjamaaperioodide pikkusele,

Vanusrühmad	Kuud											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Sugukuldid	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Põhiemised:												
vabad	—	—	—	3	5	5	5	5	5	5	5	5
tiinuse I-sel poolel	—	5	15	24	31	17	—	5	15	24	31	17
tiinuse II-sel poolel	31	17	—	15	15	24	31	17	—	5	15	24
imetavad	15	24	31	17	—	5	15	24	31	17	—	5
Kontrollialused emised:												
tiinuse I-sel poolel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	10	4
tiinuse II-sel poolel	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
imetavad	—	6	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Pörsad kuni 2 kuu van.	135	264	359	185	—	45	135	216	279	153	—	45
Pörsad 2—4 kuu van.	—	30	90	176	239	123	—	30	90	128	121	53
Kesikud:												
4—6 kuu vanused	47	27	—	15	45	88	120	62	—	15	45	50
6—8 „ „	45	50	47	27	—	15	45	88	120	62	—	15
8—10 „ „	—	81	23	25	23	13	—	8	23	45	57	28
Rasvanuumal:												
1-st kuud	—	—	—	3	2	—	—	—	—	1	—	—
2-st „	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	1	—
3-ndat „	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	1
Kokku	285	437	577	486	365	342	354	457	565	463	287	255

Sigade söötmisspäevade arv perioodide järgi

Tabel 12

Vanusrühmad	Lauda- periood	Karjamaa- periood
Sugukuldid	424	306
Vabad emised	640	765
Emised tiinuse 1-sel poolel	3533	2091
„ „ 2-sel „	2905	2673
Imetavad emised	3150	2289
Ühekordselt poegivad emised tiinuse 1-sel poolel	610	—
Ühekordselt poegivad emised tiinuse 2-sel poolel	598	—
Ühekordselt poegivad emised imetamisperioodis	598	—
Pörsad kuni 2 kuu van.	34259	20601
„ 2—4 „ „	17551	14729
Kesikud 4—6 „ „	5981	9677
„ 6—8 „ „	7404	8173
„ 8—10 „ „	5660	2041
Rasvanuumal 1-st kuud	121	62
„ 2-st „	30	153
„ 3-ndat „	31	152
Kokku	83495	63712

tuletatakse kogu seakarja söötmispäevade arv söödalolevate sigade arvu korrutamisel iga söötmisperioodi kuu päevade arvuga (tab. 12).

Lammaste käive ja söödalolevate lammaste arv

Vastavalt ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaanile peab Thälmanni-nimelisel kolhoosil olema 200 lammast. Plaani-aasta algul oli kolhoosil kokku 308 lammast. Aasta jooksul tõstetakse lammaste arv 314-le, neist 175 utte. Selline lambakarja struktuur kujunes välja kolhooside liitumisel 1950. aastal. Tulevikus tuleb seda struktuuri parandada, lähtudes lambakasvatuse suunast.

Lambakarja käive

Tabel 13

Kuud Vanusrühmad	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XI
	Sugujäärad											
Seis kuu algul	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Präakimine	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nooremast rühmast üle toodud	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Seis kuu lõpul	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Oinad üle 1 a. vanused												
Seis kuu algul	35	35	35	35	35	35	—	—	—	18	35	35
Nummale määratud	—	—	—	—	—	35	—	—	—	—	—	—
Nooremast rühmast üle toodud	—	—	—	—	—	—	—	—	18	17	—	—
Seis kuu lõpul	35	35	35	35	35	—	—	—	18	35	35	35
Uted												
Seis kuu algul	175	175	175	175	175	175	157	140	140	158	175	175
Nummale määratud	—	—	—	—	—	18	17	—	—	—	—	—
Nooremast rühmast üle toodud	—	—	—	—	—	—	—	—	18	17	—	—
Seis kuu lõpul	175	175	175	175	175	157	140	140	158	175	175	175
Neist:												
Vabad uted	—	—	—	—	—	69	140	140	71	—	—	—
Tiinuse 1. kuus	—	—	—	—	—	—	—	—	87	88	—	—
„ 2. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	88	—
„ 3. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	88
„ 4. „	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87
„ 5. „	87	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Imetavad 1. kuud	—	87	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 2. „	—	—	87	88	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 3. „	—	—	—	87	88	—	—	—	—	—	—	—
„ 4. „	—	—	—	—	87	88	—	—	—	—	—	—

Tabel 13 (järg)

Vanusrühmad	Kuud											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Talled kuni 1 kuu van.	—	113	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Talled 1—2 kuu van. . .	—	—	113	114	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 2—3 „ „ . . .	—	—	—	113	114	—	—	—	—	—	—	—
„ 3—4 „ „ . . .	—	—	—	—	113	114	—	—	—	—	—	—
„ 4—5 „ „ . . .	—	—	—	—	—	113	114	—	—	—	—	—
„ 5—6 „ „ . . .	—	—	—	—	—	—	113	114	—	—	—	—
„ 6—7 „ „ . . .	—	—	—	—	—	—	—	113	114	—	—	—
„ 7—8 „ „ . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	113	114	—	—
Realiseerimine lihaks . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	50	—
Noorlambad 8—9 kuu vanused	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	64	—
Noorlambad 9—10 kuu vanused	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	64
Realiseerimine lihaks . .	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
Noorlambad 10—11 kuu vanused	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
Noorl. 11—12 kuu van.	35	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 12—13 „ „	—	35	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 13—14 „ „	—	—	35	36	—	—	—	—	—	—	—	—
„ 14—15 „ „	—	—	—	35	36	—	—	—	—	—	—	—
„ 15—16 „ „	—	—	—	—	35	36	—	—	—	—	—	—
„ 16—17 „ „	—	—	—	—	—	35	36	—	—	—	—	—
„ 17—18 „ „	—	—	—	—	—	—	35	36	—	—	—	—
„ 18—19 „ „	—	—	—	—	—	—	—	35	36	—	—	—
Üleviimine oinaste rühma	—	—	—	—	—	—	—	—	17	18	—	—
Üleviimine uttede rühma	—	—	—	—	—	—	—	—	18	18	—	—
Numalolevad täiskasvanud uted ja oinad:												
Seis kuu algul	—	—	—	—	—	—	53	70	70	17	—	—
Numale panek	—	—	—	—	—	—	53	17	—	—	—	—
Numalt võtmine	—	—	—	—	—	—	—	—	53	17	—	—
Numakuu lõpul	—	—	—	—	—	—	53	70	70	17	—	—

Moskva lähistel on lambakasvatuse arendamine looduslike söödamaade vähesuse tõttu piiratud. Laiemaulatuslikku lambakasvatust tuleb arendada kodumaa teistes rajoonides. Rahvamajanduse kasvavaid tarvidusi peen- ja pooljämeda villaga saab rahuldada peen- ja pooljämevillaliste lammaste arvu igakülgse suurendamisega ja villatoodangu tõstmisega.

Selle ülesande täitmise põhilisteks abinõudeks on lammaste pidamise, söötmise ning hooldamise parandamine, samuti ka edasine tõuaretustöö.

Villatoodangu tõstmiseks ja kõrgeväärtusliku liha saamiseks tuleb suurendada oinaste arvu ja organiseerida nende nuumamist.

Söödalolevate lammaste arv kuude lõikes

Vanusrühmad	Kuud											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Sugujäärad	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Oinad	35	35	35	35	35	—	—	—	18	35	35	35
Vabad uted	—	—	—	—	—	69	140	140	71	—	—	—
Uted 1-sel tiinuse poolel	—	—	—	—	—	—	—	—	87	175	175	88
Uted 2-sel tiinuse poolel	175	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87
Uted 1-sel imetamise poolel	—	87	175	88	—	—	—	—	—	—	—	—
Uted 2-sel imetamise poolel	—	—	—	87	175	88	—	—	—	—	—	—
Talled kuni 4 kuu van.	—	113	227	227	227	114	—	—	—	—	—	—
Talled 4—5 kuu van.	—	—	—	—	—	113	227	114	—	—	—	—
„ 6—8 „ „	—	—	—	—	—	—	—	113	227	114	—	—
Noorlambad 8—10 kuu van.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	127	64
Noorlambad 10—12 kuu van.	71	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
Noorlambad 12—19 kuu van.	—	35	71	71	71	71	71	71	36	—	—	—
Numalolevad uted ja oinad	—	—	—	—	—	53	70	70	17	—	—	—
Kokku	286	399	513	513	513	513	513	513	461	392	342	314

Lammaste käive koostatakse samuti nagu teiste loomaliikide juures, kooskõlas selle haru plaaniliste ülesannete ja riiklike kohustuste täitmisega. Esmajärjekorras on tarvis kindlaks määrata uttede arv, nooruttede vanus ja paaritamisaegad eelmisel aastal, poegimiste plaan ja tallede arv ute kohta aastas.

Thälmanni-nimelises kolhoosis arvestatakse ühe ute kohta (seis aasta algul) 1,3 elujõulist talle, poegimised toimuvad veebruaris ja märtsis; lihaks nuumatakse 210 lammast.

Lähtudes nimetatud ülesannetest ja karja seisust aasta algul, on plaaniaasta kohta koostatud tabelis 13 toodud igakuine lammaste käive.

Lammaste käibe põhjal määratakse söödalolevate lammaste arv üksikute loomarühmade järgi kuude viisi (tab. 14).

Söötmisspäevade arv perioodide järgi saadakse igas lambarühmas olevate lammaste arvu korrutamise teel kuupäevade arvuga ja saadud korrutiste liitmisel eraldi laudaning karjamaaperioodi kohta (tab. 15).

Tabel 15

Lammaste söötmisspäevade arv perioodide järgi

Vanusrühmad	Lauda- periood	Karjamaa- periood
Sugujääd	1055	765
Oinad üle 1½ a. vanused	7420	1625
Vabad uted	—	12880
Uted 1-sel tiinuse poolel	13403	2610
„ 2-sel „ „	10586	—
„ 1-sel imetamise poolel	10501	—
„ 2-sel „ „	2610	7735
Talled kuni 4 kuu vanused	17011	10457
„ 4—6 „ „	—	13961
„ 6—8 „ „	3534	10313
„ 8—10 „ „	7747	—
„ 10—12 „ „	4294	—
Noorlambad 12—19 kuu vanused	5311	9813
Uted ja oinad nuumal	—	6440
Kokku	83472	76599

Lindude käive

Kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaani kohaselt on iga kolhoos, kes kasvatab teravilja, kohustatud organiseerima linnufarmi. Thälmanni-

nimeline kolhoos omab tulutoova linnufarmi, kus oli aasta algul kokku 1331 lindu. Kooskõlas produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaaniga ja lähtudes teraviljade üldisest külvipinnast, peab kolhoosil olema 1300 täiskasvanud põllumajanduslindu. Plaaniaastal kavatakse kolhoos omada 1780 täiskasvanud lindu.

Eri liiki ja tõugu lindude käibe määramine on põhiliselt nende varavalmivusest ja produktiivsusest. Kiirestivalmivad kanatõud, nagu leghorn, hakkavad munema 4,5—5 kuu vanuselt, hiljavalmivad tõud, nagu rood-ailend, uaiendot ja teised aga 6—7-kuuseit. Pardid, haned ja kalkunid hakkavad munema alles aasta vanuselt. Kanade kõrgeim toodang, tibude korraliku arenemise korral, on esimesel aastal. Teisel aastal langeb kanade munevus tavaliselt 15—20% ja kolmandal aastal veel 15—20% võrra. See tähendab, et munejat kana võib majandis kasulikult ära kasutada 2—3 aastat, millest tuletataksegi kanakarja käive ja komplekteerimine. Parem on kanade põhikari asendada ja komplekteerida iga linnu toodangu täpse arvestuse alusel (kontrollpesade süsteem), et kindlustada linnufarmi kõrgemat tulukust. Sama on kehtiv ka partide ja kalkunite kohta. Tunduvalt pikemat aega kasutatakse hanesid (7—8 aastat), kuna nende toodang langeb pikkamööda ning esimestel aastatel isegi tõuseb.

Et kindlustada kõrgeimat munatoodangut ja väiksemate kulu-
tustega taastada kanakarja tervete remonttibudega, peab põhi-
kanakari omama tabelis 16 näidatud struktuuri.

Esitatud andmed on näidiseks. Igas kolhoosis peab töö lindude produktiivsuse arvestamises olema hästi organiseeritud; et kanakarja toodangulisi võimeid võimalikult täiuslikumalt ära kasutada.

Tabel 16

Linnukarja vanuseline näidiskoosseis

Vanusrühmad	Linnukarja koosseis % -des			
	Kanad	Pardid	Haned	Kalkunid
Noorlinde	50—55	50—55	30—40	40—50
Kaheaastasi	30—35	30—35	20—30	30—40
Kolmeaastasi	10—20	10—20	10—20	10—20
Neljaaastasi	—	—	10—20	—
Viieaastasi	—	—	5—10	—
Kuueaastasi	—	—	5—10	—
Seitsmeaastasi	—	—	5—10	—

Linnukarja komplekteerimisel tuleb vajalikku tähelepanu omistada isaslindude valikule. Liigseid isaslindude ei tule karjas pidada, kuna sellega emaslinde asjatult häiritakse. Normaalselt peetakse emaslinde ühe isaslinnu kohta:

Munatõugu kanad	10—15
Üldkasutatavad kanatõud	8—10
Pardid	5— 7
Kalkunid	10—12
Haned	3— 4

Tõuaretuse suunaga linnufarmides võib, olenevalt püstitatud eesmärkidest, linnukarja struktuur olla teistsugune.

Hobuste käive ja söödalolevate hobuste arv

Kodumaa hobusekasvatuse on partei ja valitsuse erilise hoolitsemise objektiks. Hobune, koos põllumajanduse laialdase mehhaniseerimisega, omab suurt osatähtsust põllumajanduslikus tootmises. Hobusel on suur tähtsus ka meie kodumaa kaitsel. On arusaadav, et igas kolhoosis tuleb eriti tõsiselt tähelepanu pöörata hobuste arvu suurendamisele. Tuleb kindlustada kiire juurdekasv, kõrgeväärtuslike hobuste kasvatamine, kes on kõlblikud nii põllumajandusliku tootmise jaoks kui ka riigikaitse vajadusteks. Parimad majandid tagavad igalt märalt igas aastas varsa saamise, noorhobuste täieliku säilitamise ja üleskasvatamise. See olgu iga tallimehe, põlundusbrigadiiri ja hobusemehe ülesandeks.

Kolhoosi tootmisplaanis on hobuste käive loomakasvatuse arendamise osas. Käibe koostamiseks võetakse hobuste seis aasta algul, plaanilised näitajad hobuste arvulise seisu suurendamiseks, riiklike müügi kohustuste täitmine ja tõuhobuste müük.

Thälmanni-nimelises kolhoosis oli plaaniaasta algul 225 hobust, neist 60 mära, kelledest tiineid 37. Loodetav poegimine: 12-1 märjal — märtsis, 13-1 — aprillis ja 12-1 — mais.

Riikliku ülesande kohaselt, nagu nähtub hobuste käibest tabelis 17, tuleb hobuste arv plaaniaasta lõpuks viia 247-le.

1947. a. sündinud noorhobuste rühmas kastreeritakse 21 noort tákku ja viiakse tööhobuste rühma, 19 noort mära aga märade rühma. Praagitakse 5 suguloomadeks kõlbmatut mära ja 7 vana, nõrka tööhobust.

Realiseerimiseks on määratud 5 tööhobust, samal ajal on hobuste koosseisu täiendamiseks ette nähtud 2 tööhobust. Aasta

Hobusekarja käive

Vanusrühmad	Seis aasta algul	Juurdetulek				Väljaminek				Praakimine	Seis aasta lõpul
		Juurdetulek sünnidest	Ost		Nooremast rühmast üle toodud	Vanemasse rühma üle viidud	Riigile	Müük			
			Kokku	Nendest tõu- loomi				Kokku	Neist tõu- loomi		
Hobuseid kokku	225	37	2	—	40	40	—	5	—	12	247
Neist:											
Sugutäkud	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Märad	60	—	—	—	19	—	—	—	—	5	74
Tööhobused (ilma märadeta)	74	—	2	—	21	—	—	5	—	7	85
Noorhobused, sündinud 1947. a.	50	—	—	—	—	40	—	—	—	—	10
„ „ 1948. a.	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
„ „ 1949. a.	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
Plaaniaasta juurdesünd	x	37	—	—	—	—	—	—	—	—	37

lõpuks peab kolhoosil olema kokku 247 hobust, nende hulgas 74 suguvõimelist mära ja peale nende 85 tööhobust.

Söödalolevate hobuste arvu ja söödavajaduse määramiseks on tarvis koostada hobuste käive lühemate ajavahemikkude kohta. Hobuste käibest (tab. 17) nähtub, et aasta kestel toimub märade, tööhobuste, 2—3-aastaste noorhobuste ja varssade arvus muutusi.

Seepärast tuleb eraldi välja arvutada märade, tööhobuste, 2—3 a. vanuste noorhobuste ja varssade arv nii talli- kui ka karjamaaperioodi kohta.

Aasta jooksul tuleb noorhobuste rühmast 19 looma märade rühma üle viia, neist 5 — märtsis, 4 — aprillis, 5 — mais ja 5 — juunis. Praagitakse 5 mära, igal kuul üks, alates juulist kuni novembrini.

Lähtudes eeltoodud andmeist, on märade käive plaaniaastal näidatud tabelis 18.

Kuu keskmine hobuste arv saadakse sel teel, et liidetakse kuu alg- ja lõppseisud ja jagatakse kahega. Talli- ja karjamaaperioodi kohta hobuste keskmise arvu tuletamisel liidetakse vastavate kuude keskmised ja jagatakse kuude arvuga. Ülejäänud osas ei vaja tabel täiendavaid selgitusi, kuna ta on väga lihtne ja annab kujutluse hobuste keskmisest arvust kuude ja perioodide lõikes. Tabeli koostamine on eriti vajalik kolhoosides, kus on vähe looduslikke rohumaid, mistõttu hobuseid tuleb suvel sööta tallis või laagris, samuti haljaskonveieri õigeaks korrastamiseks.

Samasuguse arvestuse teel määratakse perioodide viisi kindlaks ka teiste hobuserühmade keskmised arvulised seisud. Tööhobuste rühma tuleb kolhoosi plaani kohaselt juurde 2 hobust väljastpoolt ja 21 omast noorhobuste rühmast. 7 hobust on vanuse järgi määratud praakimisele ja 5 tööhobust realiseerimisele. Hobuste ost on plaanitud märtsikuule.

Noorhobused viiakse tööhobuste rühma üle järgmistel täht-aegadel: 7 looma märtsis, 8 — aprillis ja 6 — mais. Praakimisele ja müügile määratud hobused realiseeritakse ajavahemikul juunist — oktoobrini (tab. 19).

Tiinetest märadest poegivad plaani kohaselt: märtsis ja aprillis 19, mais — 12 ja juunikuul algul — 6.

Thälmanni-nimeline kolhoos omab plaaniaastal perioodide lõikes söödalolevaid hobuseid tabelis 20 näidatud arvul.

Märade käive ja arv kuude lõikes

1-ne talliperiood						Karjamaaperiood						2-ne talliperiood					
Kuud	Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine märade arv	Kuud	Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine märade arv	Kuud	Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine märade arv
I	60	—	—	60	60,0	V	69	5	—	74	71,5	X	76	—	1	75	75,5
II	60	—	—	60	60,0	VI	74	5	—	79	76,5	XI	75	—	1	74	74,5
III	60	5	—	65	62,5	VII	79	—	1	78	78,5	XII	74	—	—	74	74,0
IV	60	4	—	69	67,0	VIII	78	—	1	77	77,5		—	—	—	—	—
	Perioodi keskmine				62,4	IX	77	—	1	76	76,5		Perioodi keskmine				74,6
							Perioodi keskmine				76,1						

Tööhobuste käive ja söödalolevate tööhobuste arv kuude lõikes

1-ne talliperiood						Karjamaaperiood						2-ne talliperiood					
Kuud	Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine hobuste arv	Kuud	Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine hobuste arv	Kuud	Seis kuu algul	Juurdetulek	Väljaminek	Seis kuu lõpul	Keskmine hobuste arv
I	74	—	—	74	74,0	V	91	6	—	97	94,0	X	88	—	3	85	86,5
II	74	—	—	74	74,0	VI	97	—	2	95	96,0	XI	85	—	—	85	85,0
III	74	9	—	83	78,5	VII	95	—	2	93	94,0	XII	85	—	—	85	85,0
IV	83	8	—	91	87,0	VIII	93	—	2	91	92,0	Perioodi keskmine					85,5
Perioodi keskmine					78,4	IX	91	—	3	88	89,5						
											Perioodi keskmine					93,1	

Söödalolevate hobuste arv perioodide järgi

	1-ne talli- periood 1. I — 1. V (120 päeva)	Karjamaa- periood 1. V — 1. X (153 päeva)	2-ne talli- periood 1. X — 1. I (92 päeva)	Talliperiood kokku (212 päeva)	Aastas kokku (365 päeva)	Söötmis- päevi talliperi- oodil	Söötmis- päevi karjamaa- perioodil
Hobuseid kokku	285,5	253,0	247,5	236,6	245,8	50 159,2	38 709,0
Neist:							
Sugutäkud	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	1 060,0	765,0
Märad	62,4	76,1	74,0	67,6	72,0	14 331,2	11 643,8
Tööhobused ilma märadeta . .	78,4	89,5	85,5	81,4	86,3	17 256,8	13 693,8
Noorhobused, sündinud 1947. a. .	44,0	12,8	10,0	32,4	26,5	6 200,0	1 927,8
„ „ 1948. a. .	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	2 756,0	1 989,0
„ „ 1949. a. .	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	4 590,6	3 519,0
Juurdesünd plaaniaastal . . .	9,7	33,8	87,0	18,7	24,9	3 964,4	5 171,4

III. Loomade söödavajadus ja söötmisnormid

Põllumajandusloomade söötmisolude parandamine kolhoosides toimub riikliku plaanisüsteemi alusel. Kolhoosid saavad igal aastal rajoonide täitevkomiteedelt kore- ja mahlakate söötade varumise plaani, mis koostatakse NSV Liidu Põllumajanduse Ministeeriumi 2. mai 1949. a. käskkirjas «Kolhooside ühisloomakasvatuse sööda-baasi kindlustamise abinõudest» antud eeskirjade kohaselt, mis näevad ette söötade varumist, ja on aluseks kolhoosidele abinõude rakendamisel ja arvestuste tegemisel karja täielikuks kindlustamiseks söötadega, eriti aga ratsionaalsete normide määramiseks loomade söötmisel.

Arvestades loomade jõudlusvõimet ja selle edasist tõusu, tuleb igal kolhoosil koostada kooskõlas riikliku plaaniülesandega zootehniliselt õiged karja söötmisnormid.

Igale loomaliigile ja -rühmale söötmisnorme ja söödaratsioone koostades tuleb arvestada olemasolevaid söödaliike (hein, karjamaarohi, jõusöödad, juurvili, põhk jne.), loomade eluskaalu, plaanilist toodangut, kasvavate noorloomade juures ka nende eluskaalu juurdekasvu.

Veiste söötmisnormid ja söödaratsioonid

Lüpsilehmade söödatarve. Lüpsilehmad vajavad sööta elatusseks ja tootmiseks. Elatussööt määratakse looma eluskaalu alusel. Lehmade keskmine eluskaal on Thälmanni-nimelises kolhoosis 550 kilogrammi. Tootmissööt määratakse lehmalt saadava piima hulga ja kvaliteedi alusel. Laktatsiooniperioodi kestusel on aga iga lehma piimatoodang muutuv. Tavaliselt hakkab pärast poegimist päevane piimatoodang järjest tõusma, jõuab siis haripunkti, et seejärel aeglaselt langeda. On kindlaks tehtud, et normaalsetes tingimustes muutub toodang laktatsioonikuudel kindla reeglipära-

susega. Seda teades, võib kaunis täpselt ette välja arvestada piima hulga laktatsioonikuude järgi.¹

See reeglipärasus seisab selles, et lehma toodang laktatsioonikuudel moodustab suhteliselt kogu laktatsiooniperioodi keskmisest kuutoodangust järgmised protsendid:

Tabel 21

1-sel kuul pärast poegimist	66
2-sel „ „ „	134
3-ndal „ „ „	128
4-ndal „ „ „	119
5-ndal „ „ „	110
6-ndal „ „ „	101
7-ndal „ „ „	93
8-ndal „ „ „	85
9-ndal „ „ „	76
10-ndal „ „ „	62
11-ndal „ „ „	27

Tabelis 21 toodud protsentide alusel on kindlaks määratud järgmised koefitsiendid lehmade ümberarvestamiseks nn. «arvestuslehmadeks»:

Lehmad 1-sel kuul pärast poegimist	0,65
„ 2-sel „ „ „	1,35
„ 3-ndal „ „ „	1,30
„ 4-ndal „ „ „	1,20
„ 5-ndal „ „ „	1,10
„ 6-ndal „ „ „	1,00
„ 7-ndal „ „ „	0,95
„ 8-ndal „ „ „	0,80
„ 9-ndal „ „ „	0,75
„ 10-ndal „ „ „	0,60
„ 11-ndal „ „ „	0,25

Kasutades mainitud koefitsiente ja teades Thälmanni-nimelise kolhoosi lehmade arvu eri laktatsioonikuudel plaaniaasta kalendrikuude järgi (karjakäive tabel 3), saab välja arvestada lehmade keskmisi toodanguid kuude viisi.

Selleks tehakse iga kuu kohta laktatsioonikuude järgi kindlaks arvestuslehmade arv ja nende kuu keskmine piimatoodang laktatsiooniperioodis. Arvestuslehmade arv saadakse, kui korrutada

¹ L. M. Zaltsman ja teised. «Sotsialistlike põllumajanduslike ettevõtete organiseerimine», lk. 315—320. Tartu, 1949.

Lüpsilehmade söötmisnormid (päevas)

Sööda liigid	Elatussööt			Keskmine päevane toodang	Tootmissööt		Kasvuks ja piima- anni suurenda- miseks		Kokku päevas	
	Eluskaal kg	Söötühikuid	Seeduvat valku kg		Söötühikuid	Seeduvat valku kg	Söötühikuid	Seeduvat valku kg	Söötühikuid	Seeduvat valku kg
Perioodid ja kuud										
Laudaperioodil	550	5,4	0,31	14,5	7,4	0,93	1,5	0,15	14,3	1,39
Karjamaaperioodil	550	5,4	0,31	15,3	7,8	0,98	1,5	0,15	14,7	1,44
sellest:										
Mais	550	5,4	0,31	15,7	8,0	1,00	1,5	0,15	14,9	1,46
Juunis	550	5,4	0,31	17,4	8,9	1,11	1,5	0,15	15,8	1,57
Juulis	550	5,4	0,31	15,1	7,7	0,97	1,5	0,15	14,6	1,43
Augustis	550	5,4	0,31	14,5	7,4	0,93	1,5	0,15	14,3	1,39
Septembris	550	5,4	0,31	13,9	7,1	0,89	1,5	0,15	14,0	1,35

tegelik lehmade arv (vastavate laktatsioonikuude viisi) ümberarvestuse koefitsiendiga. Näiteks: karjakäibe põhjal on jaanuaris 18 lehma esimeses laktatsioonikuus. Esimese laktatsioonikuu lehmade ümberarvestuse koefitsient arvestuslehmadeks (keskmise toodanguga kogu laktatsiooniperioodis) võrdub $0,65$ -ga. Järelikult on jaanuaris arvestuslehmi $18 \times 0,65 = 11,70$.

Edasi arvutatakse plaaniaasta iga kuu tegelikud ja arvestuslehmad. Jaanuaris oli tegelikult lüpsvaid lehmi 130, nende ümberarvestamisel aga laktatsiooniperioodi keskmisele toodangule saame 121 arvestuslehma. Et täita piimatoodangu alal riiklikku plaaniülesannet, tuleb iga lüpsilehma kohta saada kogu laktatsiooniperioodi kestel keskmiselt vähemalt 15 kg piima ööpäevas.

Lähtudes sellest ülesandest, võib kindlaks teha ööpäevase piimatoodangu, samuti toodangu plaaniaasta iga kuu kohta. Selleks tuleb 15 (kilogrammi piima) korrutada arvestuslehmade ja vastava kuu päevade arvuga. Näiteks: jaanuaris toodetakse piima $15 \times 121 = 1815$ kg $\times 31 = 56\ 265$ kg. Järgnevalt arvestatakse välja piima kogutoodang, mis saadakse lauda- ja karjamaaperioodi toodangute summeerimisel.

Jagades piimahulka (vt. tab. 9) lauda- ja karjamaaperioodi söötmispäevade arvuga, saame keskmise ööpäevase toodangu kummagi perioodi kohta. Thälmanni-nimelises kolhoosis on lehma keskmine ööpäevane toodang laudaperioodil 14,5 kg ja karjamaaperioodil 15,3 kg.

Thälmanni-nimelises kolhoosis on piimatootmine aasta kestel võrdlemisi ühtlane. See on saavutatud õigete paarituste ja poegimiste plaanimisega, samuti söödabaasi kindlustamisega, luues karjamaaperioodiks haljaskonveieri ja varudes laudaperioodiks küllaldaselt hulgal kõrgeväertuslikke mahlakaid söötasid, heinu ja jõusöötasid.

Võrdlemisi ühtlane piimatoodang aasta ringi on Thälmanni-nimelisel kolhoosil suur saavutus, kuna ta ülesandeks on koos teiste linnalähedaste kolhoosidega varustada Moskvat piimaga.

Linnalähedastel kolhoosidel, olles liitunud suurmajandeks, on Thälmanni-nimelise kolhoosi kogemuste najal kõik eeldused saavutada ühtlane piimatoodang ka oma karjafarmides.

Teades iga lehma keskmist eluskaalu ja keskmist ööpäevast toodangut perioodide järgi, võib neile välja arvestada söötmissnormid söötühikuis ja valkudes. Thälmanni-nimelises kolhoosis on, silmas pidades karja edasist arvulist kasvu ja lehmade toodangu

tunduvat tõusu, plaanitud tabelis 22 näidatud söötmisnormid (NSV Liidu Põllumajanduse Ministeeriumi 2. mai 1949. a. käskkirja nr. 392 alusel).

Teistes veiserühmades söödavajadus aasta kestel peaaegu ei muutu, seepärast võib nende söötmisnormid jätta kuude ja perioodide lõikes detailiseerimata (tab. 23).

Tabel 23

Veiste söötmisnormid

Vanusrühmad	Eluskaal kg	Keskmine päevane kaalujuurdekasv g	Elatussööt		Tootmis-sööt		Kokku päevas	
			Söötühikuid	Seeduvat valku kg	Söötühikuid	Seeduvat valku kg	Söötühikuid	Seeduvat valku kg
Sugupullid	800	—	—	—	—	—	7,30	0,62
Kinnislehmad	550	—	—	—	—	—	9,70	0,87
Tiined mullikad	450	250	8,40	0,76	1,25	0,14	9,65	0,90
Noorkari 1—2 kuu van.	350	350	3,70	—	1,47	—	5,17	0,47
Vasikad kuni 3 kuu van.	95	800	1,50	—	1,68	—	3,18	0,38
„ 3—6 kuu van.	160	600	2,20	—	1,60	—	3,80	0,44
„ 6—9 „ „	210	550	2,70	—	1,65	—	4,35	0,44
„ 9—12 „ „	250	450	3,00	—	1,53	—	4,53	0,43
Pullikesed ja kastraadid	450	—	—	—	—	—	8,50	0,65

Järgnevalt tuleb kõigile veiserühmadele koostada söödaratsioonid, et kindlustada söötmine ülaltoodud normide kohaselt nii söötühikute kui ka seeduvate valkude osas. Eriti tähtis on õigete söödaratsioonide koostamine lüpsilehmadele.

Thälmanni-nimeline kolhoos omab võrdlemisi suuri mahlakate söötade ja väärtusliku heina varusid. Nii teadus kui ka eesrindlike loomakasvatatajate kogemused on näidanud, et lehmale ööpäevas antud 20—30 kg mahlakate söötade puhul võib koresööda hulk piirduda 2,0—2,5 kg-ga iga 100 kg eluskaalu kohta; 550 kg raskusele lehmale jätkub päevas keskmiselt 12 kg koresöödast (hein).

Lähtudes eeltoodust, kasutab Thälmanni-nimeline kolhoos lüpsilehmade laudassöötmisel tabelis 24 toodud ööpäevast söödaratsiooni.

Õöpäevane söödaratsioon lehmale laudaperioodil

	Kaal kg	1 kg sööta- sisaldab		Kokku	
		sööt- ühikuid	seeduvat valku kg	sööt- ühikuid	seeduvat valku kg
Määratud söetmismnorm.				14,3	1,39
Söödaannused:					
Põld- ja niiduhein	11	0,50	0,05	5,5	0,55
Suviviljapõhk ja -aganad	3	0,40	0,02	1,2	0,06
Kokku koresöötasid	14	—	—	6,7	0,61
Juurvili ja kartul	28	0,15	0,005	4,2	0,14
Silo	12	0,12	0,005	1,44	0,06
Kokku mahlakaid söötasid ¹	40	—	—	5,64	0,20
Kokku jõusöötasid	2,5	0,8	0,230	2,0	0,58

Põhu ja aganate koosseisu kuuluvad: kaerapõhk (sü. — 0,31, seeduvat valku — 0,01), kaeraganad (sü. — 0,46, seeduvat valku — 0,02), ristikuaganad (sü. — 0,65, seeduvat valku — 0,05).

Juurvilja- ja kartulirühm koosneb: kartul (sü. — 0,3, seeduvat valku — 0,01), söödapeet (sü. — 0,1, seeduvat valku — 0,0), söödaporgand (sü. — 0,14, seeduvat valku — 0,01).

Silo koosneb: maisist (sü. — 0,20, seeduvat valku — 0,01), päevalildest (sü. — 0,13, seeduvat valku — 0,01) ja peedi-, kõögivilja- ning kartulipealsetest (sü. — 0,10, seeduvat valku — 0,0). Jõusöötade koosseisu kuuluvad mitmesugused kliid (sü. — 0,79—0,84, seeduvat valku — 0,1—0,11) ja mitmesugused õlikoogid (sü. — 0,7—1,16, seeduvat valku — 0,62—0,33).

Samasuguses korras määratakse söödaratsioonid laudaperioodiks ka teistele veiserühmadele.

Sellised ratsioonid vastavad nii söötühikute kui ka seeduva valgu poolest täielikult söetmismnormidele.

Et ära määrata kogu veisefarmi söödavajadust laudaperioodi kohta, tuleb projekteeritud normid ja ratsioonid korrutada iga veiserühma söetmispäevade arvuga (tab. 25).

Veiste söetmise organiseerimise aluseks karjamaaperioodil on maaviljeluse heinaväljasüsteemi rajaja akadeemik V. R. Viljamsi järgmine juhis: «Rohumaad on produktiivse loomakasvatuse aluseks.»² Karjamaaperioodi tuleb äärmiste võimalusteni pikendada.

¹ NSV Liidu Põllumajanduse Ministeeriumi 23. aprilli 1949. a. käskkirja nr. 330 kohaselt on mahlakate söetade koosseisus 70% rühvelvilju.

² В. Р. Вильямс. Луговоеводство и кормовая площадь, Сельхозгиз, 1948, стр. 60.

Veiste söödavajadus laudaperioodil

Vanusrühmad	Söötis- päevad	Ööpäeva norm looma kohta kg							Üldine söödavajadus tonnides								
		Koresöödad			Mahlakad söödad				Jõusööt	Koresöödad			Mahlakad söödad				Jõusööt
		Hein	Põhk ja aganad	Kokku	Sööda- juurvili	Silo	Kokku	Hein		Põhk ja aganad	Kokku	Sööda- juurvili	Silo	Kokku			
Sugupullid	1696	8,6	—	8,6	—	12,3	12,3	1,75	14,6	—	14,6	—	20,9	20,9	2,9		
Lüpsvad lehmad	32327	11,0	3	14,0	28,0	12,0	40,0	2,5	355,3	96,9	452,2	904,4	387,6	1292,0	80,9		
Kinnislehmad	7914	8,4	2	10,4	14,0	13,0	27,0	1,3	66,4	15,8	82,2	110,7	102,8	213,5	10,3		
Mullikad	6693,6	7,6	2	9,6	14,7	14,0	28,7	1,34	59,2	15,5	74,7	111,7	109,1	220,8	10,4		
Noorkari 1—2 aasta van.	19755,2	7,0	1,2	8,2	2,5	2,5	5,0	0,69	138,6	23,7	162,3	49,5	49,5	99,0	13,6		
Vasikad kuni 3 kuu van.	9116	0,8	—	0,8	0,07	—	0,07	0,44	7,3	—	7,3	0,6	—	0,6	4,0		
„ 3—6 kuu van.	5654	2,5	—	2,5	1,0	2,0	3,0	1,70	14,1	—	14,1	5,6	11,3	16,9	9,6		
„ 6—9 „ „	1447	5,0	—	5,0	2,5	—	2,5	1,85	7,2	—	7,2	3,6	—	3,6	2,7		
„ 9—12 „ „	1650	5,0	—	5,0	2,5	1,5	4,0	1,85	8,2	—	8,2	4,1	2,5	6,6	3,1		
Pullikesed ja kastraadid	3684	7,0	2,2	8,2	15,0	9,0	24,0	1,0	25,7	8,1	33,8	55,2	33,1	88,3	3,6		
Tööhärjad	1022	10,5	6,0	16,5	5,0	5,0	8,0	—	10,7	6,1	16,8	3,1	5,1	8,2	—		
	92058,8	—	—	—	—	—	—	—	707,3	166,1	873,4	1248,5	721,9	1970,4	141,0		

Lähtudes mainitud seisukohast, tuleb karjamaaperioodil loomade söödatarve katta maksimaalsel määral haljassöödaga.

Thälmanni-nimeline kolhoos saab heinavälja-söödakülvikorra abil tagada loomadele suure haljassöödanormi ning peale karjataamise rakendada ka laudas lisa söötmist haljassöödadega. Kõrgetoodangulistele lehmadele, samuti pullidele ja noorloomadele tuleb karjamaaperioodil anda mõningal määral jõusöötasid, et kindlustada karja kõrget toodangut ja eluskaalu juurdékasvu, olenemata karjamaa seisukorrast, ilmastikust ja teistest juhuslikest nähtustest.

Vaatamata sellele, et kolhoos võib plaaniliste toodangute saamiseks lehmadele anda 50—55 kg haljassööta päevas, tuleb kasutada ka jõusöötasid. Allpool on toodud lüpsilehmade söödaratsiooni arvestus karjamaaperioodil (tab. 26).

Samasuguselt võib söödaratsioonid koostada karjamaaperioodiks ka teistele veiserühmadele (tab. 27).

Farmi üldise söödavajaduse karjamaaperioodil saame, kui korrutada projekteeritud norme ja ratsioone kõigi loomarühmade söötmispäevade arvuga (tab. 28).

Teiste loomaliikide söödavajaduse arvestus toimub samasuguselt kui veiste puhul, mispärast pole vajadust selle kordamiseks.

Söödavajaduse arvestus loomarühmade viisi pole igas kolhoos

Tabel 26

Lüpsvate lehmade söödaratsioonid karjamaaperioodil

Söödad	Kuud					Keskmiselt perioodi kohta
	V	VI	VII	VIII	IX	
Ööpäevane norm						
Söötühikuid	14,9	15,8	14,6	14,3	14,0	14,7
Seeduvat valku kg	1,46	1,57	1,43	1,39	1,35	1,44
Haljassööt						
Karjamaarohi, lisa sööt (kg) .	55,0	60,0	55,0	55,0	55,0	56,0
Neis:						
Söötühikuid	12,80	13,98	12,82	12,82	12,82	13,05
Seeduvat valku kg	1,15	1,26	1,15	1,15	1,15	1,17
Jõusööt						
Jõusööta kilogrammides	2,6	2,3	2,2	1,8	1,5	2,1
Söötühikuid	2,08	1,82	1,78	1,48	1,18	1,65
Seeduvat valku kg	0,60	0,53	0,51	0,41	0,35	0,48

Veiste söödaratsioonid karjamaaperioodil

Vanusrühmad	Ööpäevane norm		Söödaratsioon					
			Haljassööt			Jõusööt		
	Sü.	Seed. valku kg	Kogus kg	Sü.	Seed. valku kg	Kogus kg	Sü.	Seed. valku kg
Sugupullid	7,30	0,62	26,0	5,90	0,52	1,75	1,40	0,40
Kinnislehmad	9,70	0,87	40,0	9,20	0,80	0,60	0,50	0,14
Tiined mullikad	9,65	0,90	40,0	9,20	0,80	0,60	0,45	0,14
Noorkari 1—2 a. van.	5,17	0,47	21,0	4,90	0,42	0,40	0,32	0,09
Vasikad kuni 3 k. van.	3,18	0,38	12,0	2,83	0,24	0,44	0,35	0,10
„ 3—6 kuu van.	3,80	0,44	12,0	2,76	0,24	1,30	1,04	0,30
„ 6—9 „ „	4,35	0,44	14,0	3,10	0,28	1,60	1,25	0,37
„ 9—12 „ „	4,53	0,43	14,0	3,20	0,28	1,80	1,43	0,42
Pullikesed ja kastraadid	8,50	0,65	35,0	8,00	0,70	0,60	0,48	0,14
Tööhärjad	8,60	0,65	37,4	8,60	0,75	—	—	—

Tabel 28

Veisefarmi üldine söödavajadus

Vanusrühmad	Söötmiss-päevad	Ööpäevane norm (kg)		Üldine söödavajadus (tonnides)	
		Jõusööt	Haljassööt	Jõusööt	Haljassööt
Sugupullid	1224	1,75	26	21,4	31,8
Lüpsvad lehmad	24537	2,10	56	51,5	1374,0
Sealhulgas:					
Mais	5208	2,60	55	13,6	286,4
Juunis	4890	2,30	60	11,3	293,4
Juulis	4867	2,20	55	18,7	267,6
Augustis	4774	1,80	55	8,6	262,6
Septembris	4800	1,50	55	7,3	264,0
Kinnislehmad	3306	0,60	40	1,9	132,2
Tiined mullikad	6288,3	0,60	40	3,7	251,5
Noorkari 1—2 a. van.	13815,9	0,40	21	5,5	290,1
Vasikad kuni 3 kuud	382,2	0,44	12	1,6	45,8
„ 3—6 kuud	8542	1,30	12	11,1	102,5
„ 6—9 „ „	4584	1,60	14	7,3	64,2
„ 9—12 „ „	240	1,80	14	0,2	3,3
Pullikesed ja kastraadid	2448	0,60	35	1,5	85,5
Tööhärjad	1164	—	37,4	—	43,6
Kokku	66531,4	—	—	105,7	2424,5

sis alati otstarbekohane. See on küllaltki raske töö, mispärast see võib piirduda rajooni tüüpiliste kolhoosidega, mis hõlmavad erinevaid söödabaase ja loomakasvatuse organisatsioonilisi tingimusi. Lähtudes tüüpiliste kolhooside kogemustest, võib teistele kolhoosidele anda valmis normatiivid üksikute söödaliikide kohta, mis on vajalikud nn. «struktuursele» lehmale, utele, emisele jne. Normatiivid «struktuurse» emasloomade kohta saadakse tüüpilises kolhoosis sel teel, et farmi üldine söödavajadus jagatakse plaanilise emasloomade arvuga. Igas sama tüüpi kolhoosis korrutatakse saadud normatiiv plaanilise emasloomade arvuga ning saadakse kogu farmi söödavajadus.

Sigade söödavajadus

Toome näitlikud andmed ühe «struktuurse» suguemise aasta söödavajaduse kohta, sigade poolrasva- ja rasvanuumal, kartulikasvatuse võondi kolhoosides, millises võondis asub ka Thälmanni-nimeline kolhoos.¹

Tabel 29

Söödavajadus suguemise kohta

Nuumatakse siga ühe suguemise kohta	Sööda- vajadus söötühik- kutes	Söödavajadus ts						Toodangu kogus 1 suguemise kohta (kg)
		Kartuleid	Teisi mahlakaid söötasid	Heina ja teisi koresöötasid	Karjamaasööta	Jõusööta	Muid söötasid	
Liharasvanuuma suunaga seakasvatuses								
6	5921	41,36	27,29	9,06	36,10	32,17	2,36	660
Rasvanuuma suunaga seakasvatuses								
6	6728	43,11	33,45	9,76	37,48	34,55	2,21	750

Thälmanni-nimeline kolhoos peab lihamüügikohustuste edukaks täitmiseks nuumama iga suguemise kohta 6 siga. Seakasvatuse suund on poolrasvaste sigade saamine. Järelikult vajab kolhoos plaaniaastal iga suguemise kohta 5921 söötühikut, mille katmiseks kolhoosil peab olema: kartuleid 41,36 ts, teisi mahlakaid söötasid 27,29 ts, heina 9,06 ts, karjamaasööta 36,10 ts, jõusööta 32,17 ts ja muid söötasid 2,36 ts.

¹ В. Краснов. Организация производства кормов для свиноферм, журнал «Социалистическое сельское хозяйство» № 9, 1949, стр. 45.

Seafarmi aastane söödavajadus 51 põhisuguemise kohta on 301 900 söötühikut, milleks vajatakse söötasid järgmistes kogustes:

Sigade söödavajadus aastas (tsentnerites)

Kartuleid	2109,4
Teisi mahlakaid söötasid	1391,8
Heina ja teisi koresöötasid	462,1
Karjamaasööta	1841,1
Jõusööta	1640,7
Muid söötasid	120,4

Üldise söödavajaduse jagamisel lauda- ja karjamaaperioodi vahel võib toimida umbes järgmiselt. Jõusöödad võib jagada proportsionaalselt perioodide kestusele. Mahlakad söödad ja hein tarvitatakse reeglilikohaselt laudaperioodil, ainult osa kartuleid kasutatakse noor- ja nuumsigadele ka karjamaaperioodil. Haljassööta kasutatakse karjamaaperioodil võrdlemisi ühtlaselt, väikese tõusuga augustis-septembris ja terava langusega oktoobris, kui sigu oktoobris veel üldse karjatatakse. Aastasest haljassöödavajadusest kasutatakse mais 17—19%, juunis 16—19%, juulis 15—18%, augustis 19—20%, septembris 21—23% ja oktoobris 3—7% piirides.

Thälmanni-nimelise kolhoosi seafarmi söödavajadus lauda- ja karjamaaperioodidel on näidatud tabelis 30.

Tabel 30

Sigade söödavajadus perioodide järgi (tsentnerites)

Sööda liigid	Lauda- perioodil	Karjamaa- perioodil
Kartulid	1318,3	791,1
Muud mahlakad söödad (juurvili ja silo)	1391,8	—
Hein	462,1	—
Haljassööt	—	1841,1
Jõusöödad	930,3	710,4
Muud söödad	62,4	58,2

Lammaste söödavajadus

Thälmanni-nimelises kolhoosis vajatakse eelpool toodud karjakaibe puhul ühe «struktuurse» ute kohta 750—800 söötühikut järgmise söötade koosseisuga: heina 4,08 ts, põhku ja aganaid 1,75 ts, mahlakaid söötasid 4,7 ts, karjamaarohtu 16,1 ts, jõusööta 0,73 ts.

Plaani järgi on lambafarmis ette nähtud 175 utte, järelikult moodustab farmi aastane söödavajadus 134 250 söötühikut järgmise söötade koosseisuga: heina 734,0 ts, põhku ja aganaid 322,0 ts, mahlakaid söötasid 841,3 ts, karjamaarohu 2864,0 ts ja jõusööta 130,7 ts.

Kore- ja mahlakad söödad kasutatakse farmis laudaperioodil, jõusöödad jaotatakse enam-vähem võrdselt lauda- ja karjamaaperioodi kestusele.

Lambafarmi üldise söödavajaduse jagamine Thälmanni-nimelises kolhoosis perioodide järgi on näidatud tabelis 31.

Tabel 31

Lammaste söödavajadus perioodide järgi (tsentnerites)

Sööda liigid	Lauda- perioodil	Karjamaa- perioodil	Aastas kokku
Hein	734,0	—	734,0
Põhk ja aganad	322,0	—	322,0
Mahlakad söödad	841,3	—	841,3
Karjamaarohi	—	2864,0	2864,0
Jõusöödad	76,2	54,5	130,7

Karjatamiskuude viisi jaguneb haljassööda vajadus järgmiselt: mais kasutatakse 15—16%, juunis 17—18%, juulis 19—20%, augustis 18—20%, septembris 15—17% ja oktoobris, kus lambaid veel karjatatakse, 9—10%.

Põllumajanduslindude söödavajadus

100 «struktuurse» kana aastane söödavajadus on ümmarguselt 5000 söötühikut, mida saab katta järgmise söödakoosseisuga: jõusööta 50,0 ts, heina 1,2 ts, juurvilja 8,3 ts, silo 3,3 ts ja haljasööta 2,9 ts.

Thälmanni-nimelisel kolhoosil on linnufarmi koosseisus plaanitud 1780 lindu. Et rahuldada farmi söödavajadust, tuleb kolhoosil varuda:

jõusööta	890,0 ts
heina	21,4 „
juurvilja	147,7 „
silo	58,7 „
haljassööta	52,0 „

Et linnufarmi söödavajadus, võrreldes majandi üldvajadusega sööda suhtes, on väikese osatähtsusega, pole tarvilik seda perioodide järgi jaotada. Hein ja mahlakas sööt kasutatakse laudaperioodil, haljassööt karjatamisel ja jõusööt enam-vähem võrdselt kogu aasta vältel.

Erisuguse tööpingega tööpäevade arv perioodide järgi Tabel 32

Töö iseloom	*Tööruunad		Märad	
	Talli- periood	Karjamaa- periood	Talli- periood	Karjamaa- periood
Tööta	—	—	75	—
Kerge töö ja töövabad päevad	70	33	90	40
Keskmine töö	122	40	47	70
Raske töö	20	80	—	43
Kokku	212	153	212	153

Tööhobuste söötmisnormid

Tabel 33

Töö iseloom	Päevas looma kohta		Talliperiood			Karjamaaperiood		
	Sü.	Seeduvat valku kg	Sööt- päevi	vajatakse		Sööt- päevi	vajatakse	
				Sü.	Seeduv. valku kg		Sü.	Seeduv. valku kg
Ruunad								
Kergel tööl ja töövabal ajal	8,6	0,53	70	602	37,1	33	283,3	17,5
Keskmisel tööl	10,5	0,71	122	1281	86,6	40	420,0	28,4
Raskel tööl	13,3	0,89	20	264	17,8	80	1056,0	71,2
Kokku perioodi kohta			212	2147,0	141,5	153	1759,8	117,1
Keskmine norm päevas			1	10,1	0,67	1	11,5	0,76
Märad								
Lootesöödaks	2,5	0,27	120	300,0	32,4	—	—	—
Piima moodustamiseks	4,8	0,52	35	168,0	18,2	145	696,0	75,4
Elatussöödaks, ilma tööta	5,5	0,30	75	412,5	22,5	—	—	—
Kergel tööl ja töövabal ajal	8,6	0,53	90	774,0	47,7	40	344,0	21,2
Keskmisel tööl	10,5	0,71	47	493,5	33,4	70	735,0	49,7
Raskel tööl	13,2	0,89	—	—	—	43	567,6	38,3
Kokku perioodi kohta			212	2148,0	154,2	153	2342,6	184,6
Keskmine norm päevas			1	10,1	0,7	1	15,3	1,2

Hobuste söötmisnormid ja söödaratsioonid perioodide järgi

Hobuserühmad	Eluskaal kg	Keskmine norm		Talli-periood		Karjamaaperiood			
		Söötühikuid	Seed. valku kg	Jousööta kg	Heina kg	Mahlakaid söötasid kg	Jousööta kg	Heina kg	Haljassööta kg
Sugutäkul	650	12,4	1,17	6,5	5,9	—	6,5	2,3	2,7
Märad:									
Talliperioodil	500	10,1	0,70	3,1	6,8	0,2	—	—	—
Karjamaaperioodil	500	15,3	1,20	—	—	—	6,5	3,6	5,2
Tööhobused: (ruunad)									
Talliperioodil	500	10,1	0,67	3,0	6,1	1,0	—	—	—
Karjamaaperioodil	500	11,5	0,76	—	—	—	5,0	2,6	3,9
Noorhobused:									
sünd. 1947. a.	500	11,0	0,85	3,7	7,3	—	3,7	—	5,6
„ 1948. a.	400	9,9	0,83	4,0	5,9	—	4,0	—	4,5
„ 1949. a.	300	8,4	0,83	3,7	4,7	—	3,7	—	3,6
Varsad	150	1,1	0,10	0,5	0,4	0,2	0,5	—	0,5

Hobuste söötmisnormid ja söödaratsioonid

Thälmanni-nimelises kolhoosis kaaluvad tööhobused (ruunad ja märad) keskmiselt 500 kg. Märade poegimine toimub poolest märtsist kuni juunini.

Imetamisperiood kestab 6 kuud. Talliperiood kestab majandis 212 päeva, karjamaaperiood 153 päeva.

Tööhobused on alati tööl, välja arvatud märad, kes on tööst vabastatud kaks kuud enne poegimist ja 15 päeva pärast seda. Tööpinge on aasta jooksul muutuv. Selle täpset arvestust majandis ei ole teostatud ja hobuste kasutamise graafik jooksva aasta kohta on umbkaudselt koostatud (tab. 32).

Lähtudes nimetatud andmeist, on tööhobustele määratud tabelis 33 näidatud ööpäevakeskmised söötmisnormid.

Järgnevalt määratakse kindlaks ööpäevakeskmised söötmisnormid ja söödaratsioonid kõigi ülejäänud hobuserühmade kohta.

Et kindlaks teha üldist söödavajadust, tuleb hobuserühmade ööpäeva keskmised normid korrutada söötmispäevade arvuga.

Eespool (tab. 20) on söötmispäevade arv näidatud talli- ja

Hobuste söödavajadus söötühikuis

Hobuserühmad	Talliperiood							Karjamaaperiood						Aastas kokku				
	Söötmisspäevi	Norm päevas hobuse kohta			Koguvajadus			Söötmisspäevi	Norm päevas hobuse kohta			Koguvajadus			Söötühikuid (tuhandetes)			
		Jõusööta sü.	Heina sü.	Mahlakat sööta sü.	Söötühikuid (tuhandetes)				Jõusööta sü.	Heina sü.	Haljassööta sü.	Söötühikuid (tuhandetes)			Jõusööta	Heina	Mahlakat sööta	Haljassööta
					Jõusööta	Heina	Mahlakat sööta					Jõusööta	Heina	Haljassööta				
Hobused kokku . .	50159,2	—	—	—	156,0	295,4	20,2	38709,0	—	—	—	180,1	39,8	145,0	336,1	334,7	20,2	145,0
Sugutäkkud	1060,0	6,5	5,9	—	6,9	6,2	—	765,0	6,5	2,3	2,7	5,0	1,8	2,1	11,9	8,0	—	2,1
Märad	14331,2	3,1	6,8	0,2	44,4	97,5	2,9	11643,3	6,5	3,6	5,2	75,7	41,9	60,5	120,1	139,4	2,9	60,5
Tööhobused	17256,8	3,0	6,1	1,0	51,8	105,3	17,3	13693,5	5,0	2,6	3,3	68,5	35,6	45,2	120,3	140,9	17,3	45,2
Noorhobused, 2—3 a. vanad . .	6868,8	3,7	7,3	—	25,4	50,1	—	2799,9	3,7	—	5,6	10,4	—	15,7	35,8	50,1	—	15,7
Noorhobused, 1—2 a. vanad . .	2777,2	4,0	5,9	—	11,1	16,4	—	2493,9	4,0	—	4,5	10,0	—	11,2	21,1	16,4	—	11,2
Noorhobused alla aasta	3900,8	3,7	4,7	—	14,4	18,3	—	2142,0	3,7	—	3,6	7,9	—	7,7	22,3	18,3	—	7,7
Varsad	3964,4	0,5	0,4	—	2,0	1,6	—	5171,4	0,5	—	0,5	2,6	—	2,6	4,6	1,6	—	2,6

karjamaaperioodi kohta tervikuna. Tabelis 35 on nimetatud näitajaid täpsustatud, lähtudes söödalolevate hobuste arvust üksikute kuude viisi.

Hobusekarja üldine söödavajadus söödaliikide järgi on toodud tabelis 36.

Tabel 36

Hobuste söödavajadus perioodide järgi (tonnides)

Hobuserühmad	Talliperiood			Karjamaaperiood		
	Kaeru	Heinu	Sööda-juurvilja	Kaeru	Heinu	Hajjas-sööta
Hobuseid kokku	156,0	590,8	168,3	180,1	78,6	630,4
Sugutäkud	6,9	12,4	—	5,0	3,6	9,1
Märad	44,4	195,0	24,1	75,7	83,8	263,0
Tööhobused	51,8	210,6	144,1	68,5	71,2	196,5
Noorhobused 2—3 a. van.	25,4	100,2	—	10,4	—	68,2
„ 1—2 „ „	11,1	32,8	—	10,0	—	48,7
„ alla aasta „	14,4	36,6	—	7,9	—	33,4
Varsad	2,0	3,2	—	2,6	—	11,2

IV. Söötmissplaan ja söödabilanss

Söötmissplaaniks nimetatakse põhistatud arvestust majandi söödavajaduse kohta aasta, sesooni, kuu või mõne muu ajavahe- miku lõikes.

Eespool toodud arvestused söödavajaduse kohta on tehtud tea- duslikult põhistatud söötmissnormide ja söödaratsioonide põhjal, lähtudes karjakäibest, söödalolevate loomade arvust, söötmiss- päevade hulgast ja tootmisrühmadest.

Kõigi loomaliikide ja -rühmade söödavajaduse kogusumma moo- dustab kogu majandi üldise söödavajaduse ja söötade kasutamise plaani aasta, sesooni või kuu kohta.

Söötmissplaan on söödabilansi väljamineku pooleks, mille kõr- vulamisel bilansi sissetuleku poolega selgub, kuidas majand oma söödavajadust katab.

Söödavajadus on kuude viisi väga kõikuv, eriti karjamaaperi- oodil. Seepärast tuleb söötmissplaan karjamaaperioodi kohta koos- tada kuude viisi, et kindlustada loomade katkestamata varustamist söötadega.

Tabel 37

Kolhoosi söötmissplaan (söödavajadus tonnides)

Põllumajandusloomade liigid	Korešööt			Mahlakas sööt				Jõu- sööt	Haljas sööt
	Kokku	Sellest		Kokku	Sellest			Kokku	Kokku
		heinu	põhku ja aganaid		silo	sööda- juurvilja	kattuleid		
Hobused	669,4	669,4	—	168,3	—	168,3	—	336,1	630,4
Veised	873,4	707,3	166,1	1970,4	721,9	1248,5	—	227,4	2424,5
Sead	46,2	46,2	—	350,1	69,6	69,6	210,9	164,1	184,1
Lambad	105,6	73,4	2,2	84,1	42,1	42,0	—	13,1	286,4
Linnud	2,2	2,2	—	20,6	5,8	14,8	—	89,0	5,2
Kokku	1696,8	1498,5	198,3	2593,5	839,4	1543,2	210,9	829,7	3530,6

Üheaegselt kolhoosi tootmisplaaniga koostatakse iga loomakasvatusefarmi jaoks tootmisülesanded. Nendes ülesannetes tuleb näidata söötade kulutus iga kuu kohta.

Söötade kulutuse plaanimine kuude viisi on söötade otstarbekohase kasutamise aluseks ja eelduseks, et kari on kogu aasta jooksul söötadega ühtlaselt varustatud. Sellise korra juures saavutatakse kolhoosides kokkuhoiurežiim kõigi söödaliikide kasutamisel.

Thälmanni-nimelise kolhoosi söötmisplaani plaaniaasta kohta, vastavalt kolhoosi loomakasvatusefarmide söödavajadusele, on toodud tabelis 37.

Seoses sellega, et haljassöödatoodang karjamaaperioodi vältel on ebahütlane, tuleb loomade haljassöödavajadus kõrvutada selle saamise võimalustega. Üksikute loomaliikide haljassöödavajadus karjamaaperioodil on kuude lõikes toodud tabelis 38.

Tabel 38

Haljassöödavajadus karjamaaperioodil kuude lõikes (tonnides)

Loomade liigid	Kokku	Sellest				
		mais	juunis	juulis	augustis	septembris
Hobused	630,4	143,0	139,0	113,4	129,0	106,0
Veised	2424,5	508,4	510,4	486,6	468,6	450,5
Sead	184,1	35,0	35,0	33,0	38,7	42,4
Lambad	286,4	51,6	57,3	63,0	60,1	54,4
Linnud	5,2	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0
Kokku	3530,6	739,0	742,8	697,1	697,4	654,3

Söödabilanss. Kolhoosi söödabilanss koosneb söödavajaduseplaanist ja selle katmise allikatest.

Haljas-, kore- ja mahlakate söötade vajadus kaetakse majandi omadest saakidest, jõusöötaja aga varutakse osaliselt ka väljastpoolt.

Thälmanni-nimelises kolhoosis on külvikorraväljad ja looduslikud rohumaad küllaldaselt läbi uuritud. On kontrollitud taimestikku koosseisu ja saake, samuti selle söödaväärtust ja söödavust. Seepärast ei tekita söödatoodangu plaanimine raskusi.

Saakide plaanimise suunavaks aluseks on seltsimees Stalini poolt 17. novembril 1935. a. esimesel üleliidulisel stahaanovlaste

Kolhoosi taimekasvatuse toodang

	Pinnad kül- vikordade järgi ha	Saagid ts/ha	Kogusaak ts	Märkmeid
Taliteravili	140,1	25	3502,5	
Suvisiteravili	181,0	20	3620,0	
Taliviljapõhk ja -aganad	140,1	40	5604,0	
Suvisiviljapõhk ja -aganad	181,0	20	3620,0	
Köögivili	119,3	260	31 018,0	
Köögivilja-jäätmed	—	—	10 339,0	
Kartul	259,0	180	46 620,0	
Külvid siloks	22,0	350	7700,0	
Söödajuurvili	34,0	450	15 300,0	
Uheaastane hein (vikk-kaer ja teised kultuurid)	53,8	160	8608,0	Haljassöödad
Mitmeaastane hein eelmiste aastate külvist	205,8	50	10 290,0	Haljassöödad, hein
Looduslikud niidud	480,2	30	14 406,0	Hein
Looduslikud (parandatud) karjamaad	334,4	75	25 080,0	Haljassöödad
Muud karjatamisalad	106,0	60	6360,0	— „ —

nõupidamisel antud juhised. Seltsimees Stalin ütles: «Me vajame niisuguseid tehnilisi norme, mis oleksid kuskil vahepeal praeguste tehniliste normide ja stahhanovite ja bussõginite poolt saavutatud normide vahel. Võtame näiteks Maria Demtšenko, kõigile tuttava viiesajaprotsendilise normitäitja suhkrupeedi alal. Ta saavutas peedisaagi 500 tsentnerit ja rohkem hektaari kohta. Kas võib selle saavutuse teha saaginormiks kogu peedikasvatuse kohta, ütleme Ukrainas? Ei, ei või. On veel vara sellest kõnelda. Maria Demtšenko saavutas 500 ja rohkem tsentnerit hektaari kohta, keskmine peedisaak on aga näiteks Ukrainas sel aastal 130—132 tsentnerit hektaari kohta. Vahe, nagu näete, ei ole väike. Kas võib peedisaagi normiks anda 400 või 300 tsentnerit? Kõik asjatundjad ütlevad, et praegu ei saa seda veel teha. On ilmne, et tuleb saaginorme hektaari kohta Ukrainas 1936. aastaks anda 200—250 tsentnerit.»¹

Keskliste saaginormide määramine toimub sel teel, et kolhoosi seniseid saake võrreldakse antud piirkonna (rajooni) eesrindlike kolhooside ja brigaadide poolt saadud saakidega, arvesse võttes antud kolhoosi konkreetseid tootmistingimusi. Kolhoosi plaanilised

1 J. Stalin. «Leninismi küsimusi», lk. 444, Tallinn, 1945.

Kolhoosi söödabilanss (tonnides)

Sööda liigid	Sissetulek	Väljaminek					Ülejääk (+) või puudu- jääk (-)
		Riigi- normid	Ühiskarjale	Kindlus- tusfond	Kolhoosni- kute isikli- kele looma- dele	Kokku väljaminek	
Hein: a) looduslikelt niitudelt	1440,6	14,0	769,5	150,0	507,1	1440,6	—
b) mitmeaastaste heintaimede külvidest	729,0	—	729,0	—	—	729,0	—
Suviviljapõhk ja -aganad	362,0	—	198,3	—	163,7	362,0	—
Haljassööt: a) vikk-kaer ja muud ühe- aastased kultuurid	860,8	—	860,8	—	—	860,8	—
b) mitmeaastaste hein- taimede külvid	900,0	—	900,0	—	—	900,0	—
c) parandatud loodusli- kud karjamaad	2508,0	—	1608,0	—	900,0	2508,0	—
d) muud looduslikud kar- jamaad	636,0	—	—	—	636,0	636,0	—
e) köögivilja-jäätmed	951,5	—	165,9	—	785,6	951,5	—
Mahlakas sööt:							
a) silo	770,0	—	770,0	—	—	770,0	—
b) silo köögivilja-jäät- meist	82,4	—	69,4	—	—	69,4	+ 13,0
c) söödajuurvili ja kartul	1650,0	—	1543,0	—	—	1543,0	+107,0

saagid peavad mobiliseerima kolhoosnikuid saakide edasisele töstmisele, eesrindlaste — kolhoosipõldude meistrite — kogemuste ära kasutamisele.

Söötmise ja söötade tootmise plaani alusel saab koostada kolhoosi söödabilansi. Thälmanni-nimelise kolhoosi söödabilanss on toodud tabelis 40.

Nagu nähtub, on kolhoosi bilanss koresöötade osas täiesti rahuldav, mis võimaldab täita riiklikku müügikohustust ja katta ühiskarja vajadusi. Peale selle jääb märkimisväärne koresööda ülejääk, mida võib kolhoosnikuile anda isiklike loomade söötmiseks. Haljassöödaga (karjamaa ja lissööd) on ühiskari kindlustatud, peale selle võib teatud osa haljassöödast põllumajandusliku artelli põhikirja alusel anda korralikult töötanud kolhoosnikuile, nende normipäevade tasuks isiklike loomade söödana.

Kartul veiste söödana moodustab vähem kui 5% selle kogusaagist. Tunduva osa ühisloomakasvatusele vajalikust jõusöödast muretseb kolhoos väljastpoolt. Seda olukorda tuleb antud etapis pidada vastuvõetavaks Moskva-lähedase rajooni tingimustes.

Haljassöötade saamine looduslikelt karjamaadelt, eriti stepirajoonides, on ebaühtlane. See nähtub tabelist 41, mis näitab V. R. Viljamsi nimelise Üleliidulise Söötade Teadusliku Uurimise Instituudi andmeid haljassöötade saamise jaotusaja kohta looduslikelt karjamaadelt karjatamiskuuide viisi (sesoonilised saagid protsentides).

Tabel 41

Haljasmassisaagid karjamaaperioodil kuude lõikes

Kuud	Metsaniidutsoonis	Metsastepitsoonis	Stepitsoonis
Mai	10—15	15—20	50—60
Juuni	30—40	35—40	30—35
Juuli	25—30	20—25	5—10
August	15—20	10—15	—
September	10—15	5—10	0—5

On tarvis kindlustust, et kari oleks karjamaaperioodiks haljassöödaga katkestamatult varustatud. Sel otstarbel koostatakse haljassöödabilanss karjatamiskuuide viisi.

Thälmanni-nimelisel kolhoosil on kõik võimalused loomade katkestamata varustamiseks haljassöödaga, see tähendab, luua haljaskonveier ja saavutada täiesti rahuldav haljassöödabilanss karjamaaperioodi üksikutel kuudel (tab. 42).

Haljassöödabilanss karjamaaperioodil kuude lõikes¹

Haljassöötade saamine	Pindala	Saak ts/ha	Kogu- saak t	S e l l e s t				
				mais	juunis	juulis	augus- tis	sep- tembris
Rukis haljassöödaks	12,6	160	200,8	200,8	—	—	—	—
Parandatud looduslikud karjamaad	334,4	75	2508,0	500,0	750,0	600,0	458,0	200,0
Muud looduslikud karjamaad	106,0	60	636,0	227,0	91,0	227,0	91,0	—
Viki-kaerasegatis ja muud üheaastased kultuurid	41,2	160	660,0	—	160,0	200,0	160,0	140,0
Mitmeaastased heintaimed	60,0	150	900,0	160,0	300,0	200,0	100,0	200,0
Köögivilja-jäätmed	—	—	951,5	—	—	—	351,5	600,0
Kokku haljassööta	—	—	5856,3	1027,8	1301,0	1227,0	1160,5	1140,0
Ühisloomakasvatuse haljassöödavajadus	—	—	3530,6	739,0	742,8	697,1	697,4	654,3
Ülejääk	—	—	2326,7	288,8	558,2	529,9	463,1	485,7
Puudujääk	—	—	—	—	—	—	—	—

¹ Haljasmassisaagid karjamaaperioodi kuudel on näidatud koos ädala ja teistkordsete niitudega.

Tabelist nähtub, et ühiskari on kogu karjamaaperioodi vältel haljassöödaga täielikult varustatud. Kolhoosnikute isiklik kari peab maikuul saama teatud lissööta farmilähedastelt maa-aladelt, ülejäänud karjatamiskuudel saab ta haljassööta küllaldaselt.

Thälmanni-nimelise kolhoosi kogemused näitavad veenvalt, milliseid tohutu suuri eeliseid loovad loomakasvatusele tootmise laiendamise ja heinaväljasüsteemi rakendamine põllunduses. Kolhoosi söödavajadus kindlustatakse ilma eriliste pingutusteta täielikult.

Majandi söödakogused laekuvad põllu- ja söödakülvikordade söödakultuuride saakidest ja samades külvikordades kasvatatavatest toidu- ja tehniliste kultuuride kõrvaltoodangust. Peale selle saadakse söötasid ka maa-aladelt väljaspool külvikordi, samuti looduslikelt söödamaadelt — heina- ja karjamaalt.

Kõik söödaallikad majandis tuleb täpselt arvestada. Söödad tuleb korralikult, ilma kadudeta ja õigeaegselt koristada, arvele võtta ja hoolikalt säilitada.

Isikliku vastutuse puudumine söötade varumisel, arvelevõtmisel ja säilitamisel on lubamatu. Brigadiirid ja lülivanemad peavad koristatud söödakogused üle andma samas korras, nagu see on kehtestatud ja nagu seda teostatakse toiduviljade ja tehniliste kultuuride juures.

Kui majandil söötadest ei jätku, siis tuleb muretseda lisa väljastpoolt, kasutades esmajärjekorras majandi läheduses asuvaid tööstusettevõtteid (suhkru-, tärklise-, piirituse- ja õllevabrikute, veskite jne.) jäätmeid (melassi, praaka, õlikooke). Sellega vähenevad söötade transpordikulud.

Söötmissplaani ja söödabilansi koostamisele tuleb rakendada mitte üksnes neid inimesi, kes on otseselt selle küsimusega seotud, vaid tõmmatagu kaasa ka kolhoosnikuid teistest tootmisharudest.

Söötmissplaani tuleb läbi arutada söödavarumisbrigaadides ja -lülides ning kolhoosnikute üldkoosolekutel, kaasa tõmmates ka põllumajanduse eriteadlasi. Sellistel koosolekutel tuleb tähelepanelikult läbi arutada kõik küsimused, mis on seotud söötade saamise, säilitamise ja kasutamisega.

Loomade kindlustamine söötadega on ühisloomakasvatuse riikliku plaani eduka täitmise aluseks.

Põllumajandusloomade söötmisnormid ja söödaratsioonid ¹

Hobuste söötmisnormid ja söödaratsioonid

Hobuste söötmisnormid ja söödaratsioonid olenevad loomade vanusrühmast ja töö iseloomust.

Tööhobuste söötmisnormid (hobuse kohta päevas kg)

Eluskaal kg	Tööta		Kerge töö	
	Sü.	Valku	Sü.	Valku
400	4,8	0,26	5,7—6,1	0,36—0,40
450	5,2	0,28	6,4—6,9	0,41—0,45
500	5,5	0,30	7,1—7,7	0,46—0,50
550	5,9	0,32	7,8—8,5	0,51—0,55
600	6,2	0,33	8,5—9,2	0,55—0,60

Eluskaal kg	Keskmine töö		Raske töö	
	Sü.	Valku	Sü.	Valku
400	6,7— 7,7	0,47—0,54	8,3—10,0	0,61—0,66
450	7,6— 8,7	0,53—0,61	9,4—11,3	0,69—0,75
500	8,4— 9,7	0,59—0,68	10,4—12,5	0,77—0,83
550	9,2—10,7	0,60—0,75	11,5—13,8	0,85—0,92
600	10,0—11,6	0,70—0,81	12,5—15,0	0,92—1,00

Hobuste elatussööda normid (päevas kg)

Sööda d	Eluskaal kg		
	400	500	600
Söötühikuid	4,8	5,5	6,2
Valku	0,26	0,3	0,34

¹ Raamatu järgi: I. S. Popov. «Söötmisnormid ja -tabelid». Tartu, 1948.

Tõunoorhobuste söötmisnormid

Vanus kuudes	Tööhobuste töud			Traavlid ja ratsahobused		
	Eluskaal kg	Sü. kg	Valku kg	Eluskaal kg	Sü. kg	Valku kg
8—12	300	8,0—9,0	0,84—0,94	200	5,0—5,8	0,52—0,61
	350	8,9—9,9	0,93—1,04	250	6,2—7,0	0,65—0,73
	400	9,7—10,7	1,02—1,12	300	7,3—8,1	0,77—0,85
	450	10,3—11,3	1,08—1,19	350	8,1—8,9	0,85—0,93
	500	10,8—11,8	1,13—1,24	400	8,9—9,7	0,93—1,02
12—18	400	9,0—10,0	0,81—0,90	300	6,7—7,5	0,57—0,67
	450	10,0—11,0	0,90—0,99	350	7,7—8,5	0,69—0,76
	500	10,7—11,7	0,96—1,05	400	8,5—9,3	0,76—0,84
	550	11,3—12,3	1,02—1,11	450	9,1—9,9	0,82—0,89
	600	11,9—12,9	1,07—1,16	—	—	—
18—24	—	—	—	350	8,0—8,7	0,64—0,70
	500	10,5—11,5	0,84—0,92	400	8,4—9,1	0,67—0,73
	600	11,5—12,5	0,92—1,00	450	8,7—9,4	0,70—0,75
	700	12,5—13,5	1,00—2,08	500	9,0—9,7	0,72—0,78

kaltsiumi umbes 7—8 g, fosforit 4—5 g. Talveperioodil võib vitamiinide tarvet rahuldada hea heinaga, veel parem heina ja porganditega (punaseid või kollaseid).

Tavalistelt töömäradelt saadud noorhobuseid söödetakse tagasihoidlikumalt. Keskmised normid on neile järgmised:

Noorhobuse eluskaal kg	200	250	300	350	400
Söötühikuid päevas	5,0	5,7	6,3	6,7	7,2
Valku päevas kg	0,50	0,57	0,63	0,60	0,58

Eri vanusrühmadesse kuuluvate hobuste söödavajadus aastas
(Rikkalik söötmine, tonnides)

Hobuste tüüp ja vanus	Hein	Kaer	Kllid	Õlikoogid	Porgandid	Kaerapõhk
Töötüüpi hobuste ematagused varsad	0,73	0,71	0,25	0,13	0,34	—
Traavlite varsad	0,42	0,56	0,21	0,06	0,23	—
Töötüüpi hobuste aastased sälud	1,55	1,58	0,34	0,34	0,27	0,27
Traavlite aastased sälud	1,50	1,41	0,41	0,14	—	—
Töötüüpi hobuste 2-aastased sälud	2,7	1,30	0,34	0,34	0,27	0,68
Traavlid, 2-aastased	2,2	1,46	0,56	0,18	0,18	—
Sugumärad, töötüüpi	3,5	1,70	0,24	0,90	—	—
Sugumärad, traavlid	2,7	0,90	0,24	0,45	0,18	—
Sugutäkud, töötüüpi	3,6	2,0	0,62	—	0,18	—
Sugutäkud, traavlid	2,6	1,77	0,55	—	0,18	—

Pärast võõrutamist on soovitav varssadele anda 100 kg eluskaalu kohta 18—20 g kaltsiumi ja 8—10 g fosforit. Vitamiinide tarvet saab rahuldada hea heina ja porgandite söötmisega.

Veiste söötmisnormid ja söödaratsioonid

Söötmisnormid ja ratsioonid koostatakse looma füsioloogiliste nõuete arvestamisega (elatus- ja tootmissööt, lisa sööt halva keha seisuga parandamiseks, tiinuse ajaks, noorloomadele kasvuks jne.).

Söödaratsiooni koostamisel tuleb kindlaks määrata: 1) looma eluskaal, 2) päevane piimatoodang, 3) lisa sööt loote kasvuks, 4) lisa sööt noortele lehmadele kasvuks, 5) lisa sööt halvas keha seisus olevatele lehmadele ja poegimiseks ettevalmistamisel.

Juhtudel, kui lehmade tootlikkus ei pääse täiel määral mõjule, vaatamata elatus- ja tootmissööda rahuldamisele, tuleb anda lisa sööta (10—20% tootmissöödast) lüpsivõime täielikumaks kasutamiseks.

Keskmise toitumusega, heades pidamistingimustes lehmade päevased elatussöödanormid

Eluskaal kg	Sü. kg	Seeduvat valku kg	Kaltsiumi g	Fosforit g	Keedusoola g
250	3,0	0,17	13	6	13
300	3,3	0,19	15	8	15
350	3,7	0,21	18	9	18
400	4,0	0,23	20	10	20
450	4,2	0,24	23	12	23
500	4,6	0,26	25	13	25
550	4,9	0,28	28	14	28
600	5,1	0,29	30	15	30
650	5,4	0,31	33	17	33
700	5,6	0,32	35	18	35

Tootmissööda arvestus 1 kg mitmesuguse koostisega piima jaoks

Rasvaprot- sent piimas	Seeduvat valku g	Sü. kg	Kaltsiumi g	Fosforit g	Keedusoola g
3,0—3,2	42	0,42	2,1—2,9	1,7—2,5	2
3,3—3,4	44	0,44	2,2—3,1	1,8—2,6	2
3,5—3,7	46	0,46	2,3—3,2	1,8—2,8	2
3,8—4,0	48	0,48	2,4—3,4	1,9—2,9	2
4,1—4,3	50	0,50	2,5—3,5	2,0—3,0	2
4,4—4,5	53	0,53	2,6—3,7	2,1—3,2	2
4,8—5,1	56	0,56	2,8—3,9	2,2—3,4	2

Tiinete kinnislehmade söötmisnormid
(Keskmiselt päevas, 60-päevase kinnisperioodi kestel)

Eluskaal kg	Plaanitud aastalüps kuni 3000 kg 4%-lise rasvasisaldusega piima korral				Plaanitud aastalüps 3000—5000 kg 4%-lise rasvasisaldusega piima korral				Plaanitud aastalüps üle 5000 kg 4%-lise rasvasisaldusega piima korral			
	Sü. kg	Seeduvat valku g	Kaltsiumi g	Fosforit g	Sü. kg	Seeduvat valku g	Kaltsiumi g	Fosforit g	Sü. kg	Seeduvat valku g	Kaltsiumi g	Fosforit g
200	4,0	290	31	17	—	—	—	—	—	—	—	—
250	4,5	320	39	21	5,5	470	47	27	—	—	—	—
300	5,0	360	46	26	6,0	510	54	31	7,0	630	62	38
350	5,5	390	55	29	6,5	550	63	35	7,5	670	71	43
400	6,0	430	62	33	7,0	590	70	39	8,0	710	78	46
450	6,5	460	70	38	7,5	620	78	44	8,5	740	86	51
500	7,0	500	78	42	8,0	670	86	48	9,0	790	94	55
575	7,5	540	90	49	8,5	710	98	54	9,5	830	106	61
650	8,0	560	101	55	9,0	740	109	61	10,0	860	117	68

Noortele, samuti kõhnadele täiskasvanud lehmadele tuleb lisada kasvamiseks või vastavalt kosumiseks päevas 4,5—5,0 söötühikut iga kilogrammi loodetava kaalujuurdekasvu kohta. Seeduvat valku antagu 100 g lisa sööda iga söötühiku kohta.

Söödaratsioonide koostamisel võib arvestada keskmiselt iga 100 kg eluskaalu kohta päevas: 3,0—3,5 kg koresööta, kui ei söödeta mahlakaid söötasid, 2,5—3,0 kg, kui mahlakaid söötasid antakse kuni 10 kg, ja 2—2,5 kg, kui mahlakaid söötasid antakse 20—30 kg.

Koresöötade piirannused lehmadele

Mahlakaid söötasid	Koresöödaannuse ülemmäär (kg), kui lehma eluskaal on			
	300 kg	400 kg	500 kg	600 kg
Ei söödeta	14	15	16	17
Kuni 10 kg	12	13	14	15
Kuni 20	10	11	12	13
Kuni 30	8	10	11	12

Mõnede söötade piirannused keskmise eluskaaluga lüpsilehmadele

Söödad	Piima		
	turustamisel täispiimana (kg)	töötlemisel võiks (kg)	töötlemisel juustuks (kg)
Lina- ja päevalillekoogid, head	4,0	2,5	1,5
Kanepikoogid	2,5	1,0	1,0
Nisukliid	6,0	4,0	3,5
Olleraba, värsked, hea	16,0	16,0	8,0
Praak ¹ , värsked	30,0	40,0	30,0
Melass	1,5	1,5	1,5
Kaer, oder	4,0	2,0	2,0
Mais	4,0	2,0	2,0
Rukis	4,0	2,0	2,0
Vikk, lääts	1,5	1,5	1,5
Söödapeet	40,0	40,0	16,0
Turnip, söödakaalikas	25,0	30,0	12,0
Silosööt, hea	25,0	30,0	16,0
Juurviljapealsed, head	12,0	12,0	8,0

Pärast lehma kinnijätmist ja vähe aega enne poegimist tuleb norme veidi vähendada, kinnisperioodi keskel aga suurendada.

Keedusoola tuleb päevas anda 5—8 g iga 100 kg eluskaalu kohta.

¹ Praaga kohta esitatud andmed on antud liitrites, mitte kilogrammides.

Söödavajadus vasikate kasvatamisel kuni 6 kuu vanuseni
(Üleliidulise Loomakasvatuse Instituudi skeemide järgi)

Ööpäevane kaalujuurde- kasv g	Eluskaal perioodi lõpul kg	Söödavajadus (kg)					
		Täis- piim	Lõss	Jõu- söödad	Mahlakad söödad		
					Juurvili	Silo	Hein
450—500	106—115	177	200	178	100	170	221
550—600	129—138	200	425	176	100	170	250
650—700	147—156	250	600	188	100	180	260
750—800	170—180	320	800	190	100	180	260
850—900	188—197	380	1000	192	105	180	262
950—1000	206—215	452	1200	187	105	190	270

Üle 6 kuu vanustele vasikatele koostatakse söödaratsioonid nagu täiskasvanud loomadelegi tootmis- ja elatussöödanormide alusel. 2—4-kuustele vasikatele tuleb iga söötühiku elatus- ja tootmissööda kohta anda 120 g seeduvat valku, 6-kuustele — 110 g, 8—9-kuustele — 100 g ja 15—18 kuu vanustele — 90 g.

Pullide söötmisnormid ja ratsioonid. Orienteerumiseks võib soovitada Üleliidulise Loomakasvatuse Instituudi poolt väljatöötatud norme.

Noorveiste elatussöödanormid (kg)

Eluskaal kg	Söötühikuid	Eluskaal kg	Söötühikuid
30	0,8	240	2,9
60	1,2	275	3,2
90	1,5	300	3,3
120	1,8	350	3,7
150	2,1	400	4,0
180	2,4	500	4,6
210	2,7		

Noorveiste tootmissöödanormid

Vanus kuudes	Ööpäevane kaalujuurdekasv kg			
	0,4	0,6	0,8	1,0
	Vajatakse söötühikuid			
2—3	—	1,3	1,8	2,2
5—6	—	1,6	2,1	2,6
9—10	1,3	1,9	2,6	3,2
12—13	1,5	2,2	3,0	3,7
15—16	1,7	2,5	3,4	4,2
18—24	1,9	2,8	3,8	4,7

Paaritusvabal perioodil kasutatakse pullide jaoks lehmade elatussöödanorme, suurendades neid 20% võrra toiteväärtuse järgi. Suurendada tuleb ka valgunormi — kuni 70 grammini söötühiku kohta. Sellisest söötmisest jätkub pullidele ka siis, kui paaritamine toimub mõnepäevaste vaheaegadega.

Paaritushooajal suurendatakse pulli söötmisnormi 0,4—0,7 söötühiku võrra iga paarituse kohta. Arvestades valgu suurt tähtsust sperma produtseerimisel, suurendatakse valguhulka ühe söötühiku kohta keskmise paarituskoormuse puhul 85 grammini ja pingsama paarituskoormuse puhul kuni 100 grammini söötühiku kohta. Suurendada tuleb ka, võrreldes elatussöödaga, kaltsiumi- ja fosforiannuseid.

Sugupullide söötmisnormid

Pullide eluskaal kg	Paaritusvabal perioodil		Paaritushooajal keskmise koormuse juures (üks paaritus päevas)		Paaritushooajal suurendatud koormuse juures (keskm. 2 paaritust päevas)	
	Sü. kg	Seeduvat valku g	Sü. kg	Seeduvat valku g	Sü. kg	Seeduvat valku g
400	4,8	340	5,2	440	5,6	560
500	5,5	390	6,0	510	6,4	640
600	6,1	430	6,7	570	7,2	720
700	6,8	480	7,3	620	7,9	790
800	7,3	510	7,9	670	8,5	850
900	7,9	550	8,6	730	9,2	920
1000	8,4	590	9,1	790	9,8	980

Numveiste söötmisnormid. Elatussööda andmisel nuumloomadele võib kasutada kogu nuumaperioodi kohta keskmiselt neidsamu norme, mis lüpsilehmade ja noorloomade söötmisel.

Täiskasvanud loomade nuumamisel tuleb elatus- ja tootmissööda iga söötühiku kohta anda 60—65 g valku. Nuumatavatele noorloomadele tuleb anda: 275 kg raskustele 85 g, 275—400 kg

Tootmissöödanormid 1 kg juurdekasvu kohta (Lisasöötühikuid elatussöödale iga kg juurdekasvu kohta)

	Keskmiselt nuumaperioodil	Nuumaperioodi algul	Nuumaperioodi keskel	Nuumaperioodi lõpul
Noorloomad	4,0—4,5	4,0	4,0—4,5	4,5—5,0
Täiskasvanud loomad . . .	5,0—5,5	4,5—5,0	5,0—5,5	5,5—6,0

raskustele 80 g ja üle 400 kg raskuse puhul 75 g seeduvat valku iga söötühiku kohta.

Mineraalainetest vajavad täiskasvanud nuumloomad umbes 12—16 g kaltsiumi ja 5—6 g fosforit iga 100 kg eluskaalu kohta. Laudaperioodil nuumamise puhul on parimaks avitaminoosi vältijaks hea hein — mitte vähem kui 1,5—2 kg looma kohta päevas.

Nuumamise kestus

Täiskasvanud loomadel	80—90	päeva
2—4 a. vanustel loomadel	90—100	„
1,5—2,5 „ „	100—120	„

Söötade piirannused

Praaka täiskasvanud loomadele	80—90	liitrit	päevas
„ noorloomadele	60—65	„	„

Söötmissnormid noorloomade nuumamisel

	E l u s k a a l kg		
	270	315	360
Söötühikuid looma kohta päevas . . .	6,6—8,1	7,8—9,3	9,0—10,6
Seeduvat proteiini g	0,5—0,6	0,6—0,7	0,7— 0,8

	E l u s k a a l kg			
	405	450	500	550
Söötühikuid looma kohta päevas	9,8—11,6	10,5—12,0	11,2—12,9	11,8—13,3
Seeduvat proteiini g	0,8— 0,9	0,9— 1,0	0,9— 1,0	0,9— 1,0

Sigade söötmissnormid ja söödaratsioonid

Sugusigade söödavajadus oleneb vanusest, eluskaalust ja sugulisest kasutamisest. Täiskasvanud emised vajavad elatussööta, noored, kasvavad emised aga peale selle veel sööta juurdekasvuks.

Vabad emised vajavad vähem sööta kui tiined, viimased omakorda vähem kui imetavad emised.

Sigade elatussöödanormid

(Kg-des 100 kg eluskaalu kohta)

Eluskaal kg	25	50	100	150	200
Söötühikuid kg	2,2	1,7	1,3	1,1	0,9

Noorte sugusigade söötmisnormid

(Välja töötatud Üleliidulise Seakasvatuse Teadusliku Uurimise Instituudi ja Üleliidulise Loomakasvatuse Instituudi poolt)

Vanis kuudes	Eluskaal kg	Plaanitud ööpäe- vane keskmine kaalujuurdekasv g	Looma kohta päevas		Seed. valku 1 sü. kohta g
			Sü. kg	Seed. valku g	

Noorkuldid

2	18—20	350—400	1,21—1,30	145—157	120—110
3	30—35	350—400	1,58—1,70	174—187	110—105
4	40—45	400	1,84	193	105—100
5	55—60	400—500	2,00—2,24	200—224	100—95
6	70—80	500—600	2,44—2,72	215—245	85—90
7	85—100	500—700	2,60—3,50	221—298	85
8	100—120	600—700	3,24—3,60	259—305	80—85
9	120—140	600—700	3,44—4,00	275—320	80

Nooremised

2	15—20	300—400	1,13—1,30	136—157	120—110
3	20—30	300—400	1,46—1,70	160—187	110—105
4	30—45	400—500	1,84—2,10	193—220	105—100
5	45—60	400—500	1,97—2,24	197—224	100—95
6	60—75	500—600	2,28—2,72	206—245	90—85
7	75—95	500—600	2,49—3,00	212—250	85—80
8	90—110	500—600	2,65—3,26	212—260	80
9	105—130	500—600	2,84—3,53	227—282	80
10	120—145	500—600	2,92—3,65	234—292	80

Sugukultide söötmisnormid

Kultide eluskaal kg	Paaritushooajal ja selle ettevalmistuse ajal			Paaritusvabal ajal		
	Sü. kg	Seeduv. valku g		Sü. kg	Seeduv. valku g	
		looma kohta	sü. kohta		looma kohta	sü. kohta

Kasvavatele kultidele

140—160	4,2—4,7	460—560	110—120	4,0	400—440	100—110
160—180	4,4—4,9	480—580	110—120	4,2	420—460	100—110
180—200	4,7—5,2	520—620	110—120	4,4	440—480	100—110
250—300	5,3—5,8	580—700	110—120	4,8	480—530	100—110

Täiskasvanud kultidele

200—250	4,4—4,7	420—520	100—110	3,5	350	100
250—300	4,7—5,2	450—570	100—110	3,8	380	100
300—350	5,1—5,6	510—620	100—110	4,2	420	100
350—400	5,5—6,0	550—660	100—110	4,5	450	100

Sigade söötmisnormid liha- ja poolrasvanuumal

Eluskaal kg	Elatussööt sü.	Tootmissööta 1 kg kaalujuurdekasvuks	Valku 1 sü. kohta g	Maksimaalne ööpäevane kaalujuurdekasv g
25—30	0,55	2,95	100—120	300—400
30—40	0,60	3,00	100—120	300—400
40—50	0,75	3,10	90—100	400—500
50—60	0,80	3,25	90—100	400—500
60—70	0,90	3,30	80—90	500—600
70—80	1,00	3,35	80—87	600—700
80—90	1,05	3,40	80—85	600—700
90—100	1,10	3,75	75—80	700—800
100—110	1,18	3,95	70—75	700—800
110—120	1,27	4,30	60—65	800—900
120—130	1,33	4,45	55—60	800—900
130—140	1,41	4,60	50—55	700—800
140—150	1,47	4,70	50—55	600—700

Sigade söötmisnormid rasvanuumal

(Välja töötatud Üleliidulise Seakasvatuse Teadusliku Uurimise Instituudi ja Üleliidulise Loomakasvatuse Instituudi poolt)

Eluskaal nuumaperioodi algul kg	Ööpäeva keskmine kaalujuurdekasv peab olema vähemalt kg	Söötühikute kulu- tus 1 kg kaalujuurdekasvuks ei tohi olla üle	Looma kohta päevas söötühikuid
---------------------------------	---	--	--------------------------------

E s i m e s e l n u u m a k u u l

120	1,4	5,0	7,0
160	1,6	5,0	8,0
240	1,8	5,0	9,0

T e i s e l n u u m a k u u l

160	1,1	7,5	8,2
200	1,2	7,5	9,0
300	1,3	7,7	10,0

K o l m a n d a l n u u m a k u u l

190	0,70	10,4	7,3
240	0,80	10,4	8,3
340	0,90	10,6	9,5

Seeduva valgu vajadus on 65—75 g iga 100 kg eluskaalu kohta.

Imetavatele emistele tuleb lisaks elatussöödale anda 0,4—0,5 söötühikut iga imikpõrsa kohta.

Heaks mineraalainete, vitamiinide ja valgu allikaks on liblikõieline hein. Seda tuleb anda vähemalt 10—15% söödaannuse

Tiinete emiste söötmisnormid

(Välja töötatud Üleliidulise Seakasvatuse Teadusliku Uurimise Instituudi ja Üleliidulise Loomakasvatuse Instituudi poolt)

Emiste eluskaal	T i i n u s e k u u d											
	1			2			3			4		
	Sü. kg	Seed. valku g		Sü. kg	Seed. valku g		Sü. kg	Seed. valku g		Sü. kg	Seed. valku g	
Kokku		1 sü. kohta	Kokku		1 sü. kohta	Kokku		1 sü. kohta	Kokku		1 sü. kohta	

Kuni 3 aasta vanused emised

120—140	4,0	320	80	4,4	350	80	4,6	460	100	4,8	480	100
140—160	4,2	340	80	4,6	370	80	4,8	480	100	5,0	500	100
160—200	4,4	350	80	4,8	380	80	5,0	500	100	5,2	520	100
200—250	4,6	370	80	5,0	400	80	5,2	520	100	5,4	540	100
250—300	4,8	380	80	5,2	420	80	5,4	540	100	5,6	560	100

Üle 3 aasta vanused emised

160—180	2,6	210	80	3,0	240	80	3,2	290	90	3,4	310	90
180—200	2,9	230	80	3,0	260	80	3,5	315	90	3,7	330	90
200—220	3,0	240	80	3,4	272	80	3,6	320	90	3,8	340	90
220—240	3,2	255	80	3,6	288	80	3,8	340	90	4,0	360	90
240—260	3,5	280	80	3,9	312	80	4,1	360	90	4,3	380	90
260—280	3,8	300	80	4,2	335	80	4,4	395	90	4,6	415	90
280—300	4,0	320	80	4,4	352	80	4,6	410	90	4,8	430	90
300—320	4,3	344	80	4,7	376	80	4,9	440	90	5,1	460	90

toiteväärtusest. Peale selle tuleb talvel tingimata anda silo ja peete. Soovitav on ratsioonidesse võtta loomseid söötasid (kala- ja liha-kondijahu, lõssi jt.).

Imetavate emiste söötmisnormid

(Välja töötatud Üleliidulise Seakasvatuse Teadusliku Uurimise Instituudi ja Üleliidulise Loomakasvatuse Instituudi poolt)

Eluskaal kg	Põrsastega emisele päevas					
	10 põrsast		11 põrsast		12 põrsast	
	Sü. kg	Seed. valku g	Sü. kg	Seed. valku g	Sü. kg	Seed. valku g

Noored, kuni kolme aasta vanused emised

120—140	6,7	670	7,1	710	7,5	750
140—160	6,8	680	7,2	720	7,6	760
160—180	7,0	700	7,4	740	7,7	770
180—200	7,2	720	7,6	760	7,8	780

Üle kolme aasta vanused emised

160—180	6,3	630	6,7	670	7,1	710
180—200	6,7	670	7,1	710	7,5	750
200—220	7,0	700	7,4	740	7,8	780
220—240	7,2	720	7,6	760	8,0	800
240—260	7,5	750	7,9	790	8,3	830
260—280	7,7	770	8,1	810	8,5	850
280—300	8,0	800	8,4	840	8,8	880
300—320	8,3	830	8,7	870	9,1	910

Iga 100 kg eluskaalu kohta tuleb anda 10—12 g soola.

Lammaste söötmisnormid

Liha-villalammaste ja jänevillaliste tõugude elatussööt on 1,2—1,3 söötühikut 100 kg eluskaalu kohta.

Täiskasvanud oinaste ja ahtrate uttede söötmisnormid

	Eluskaal kg						
	40	50	60	70	80	90	100
Seeduvat valku g	50	60	65	70	80	90	100
Söötühikuid kg	0,6	0,8	0,9	1,0	1,1	1,3	1,4

Heas toitumuses uttede söötmine tiinuse esimesel poolel on küllaldane, kui neid söödetakse täiskasvanud villalammaste söödaratsioonidega. Tiinuse teisel poolel tuleb ratsioone suurendada 15% võrra toiteväärtuse järgi ja valgu osas 30—40%.

Tiinete uttede söötmisnormid tiinuse teisel poolel

Eluskaal kg	40	50	60	70
Söötühikud kg	0,9—1,0	1,1—1,2	1,2—1,3	1,3—1,4
Seeduvat valku g	65—75	75—85	85—95	95—105

Imetavate uttede söötmisnormid

Uttele eluskaal kg	Imetamisperioodi esimesel poolel		Imetamisperioodi teisel poolel	
	Valku g	Söötühikuid	Valku g	Söötühikuid
50	143—161	1,6—1,8	116—135	1,4—1,6
60	149—167	1,7—1,9	122—141	1,5—1,6
70	154—174	1,8—2,0	127—146	1,6—1,7

Jäärade söötmisnormid paaritushooajal

Eluskaal kg	2 paarituse puhul päevas		4 paarituse puhul päevas		5—6 paarituse puhul päevas	
	Valku kg	Sü. kg	Valku kg	Sü. kg	Valku kg	Sü. kg
70	0,12—0,14	1,4—1,6	0,19—0,20	1,6—1,7	0,23—0,25	1,8—1,9
80	0,13—0,15	1,5—1,6	0,20—0,23	1,7—1,8	0,25—0,28	1,9—2,0
90	0,14—0,16	1,6—1,7	0,22—0,25	1,8—1,9	0,27—0,30	2,0—2,1
100	0,15—0,17	1,7—1,9	0,24—0,27	1,9—2,0	0,29—0,32	2,1—2,2
110	0,16—0,18	1,8—2,0	0,26—0,28	2,0—2,1	0,31—0,33	2,2—2,3

Sugutallede söötmisnormid

Lammaste söötmisnormid nuumamisel

Vanus kuudes	Päevas iga 100 kg kohta	
	Seeduvat valku g	Sü. kg

Eluskaal kg	Päevas looma kohta	
	Seeduvat valku g	Sü. kg

Villatõud

5—6	300	2,7
6—8	250	2,2
8—11	180	1,8
11—15	150	1,7
15—20	120	1,6

Talled

20	60—80	0,6—0,8
25	70—90	0,7—0,9
30	85—105	0,9—1,1
35	90—110	1,0—1,2
40	100—120	1,2—1,4
45	105—120	1,3—1,5
50	110—125	1,4—1,6

Lihatõud

5—6	450	2,9
6—8	350	2,6
8—11	250	2,3
11—15	200	1,9
15—20	150	1,7

Täiskasvanud lambad

40	75—90	1,1—1,5
50	90—110	1,3—1,8
60	105—120	1,5—2,0
70	110—130	1,6—2,2
80	120—140	1,8—2,5

Sisukord

	Lk.
Söötmise plaanimine kolhoosis	3
I. Söötmissplaanide koostamise kord kolhoosis	6
II. Loomakasvatustava ja söödalolevate loomade arvu kindlaksmääramine	14
Karjakäive ja söödalolevate veiste arv	16
Seakarja käive ja söödalolevate sigade arv	29
Lammaste käive ja söödalolevate lammaste arv	33
Lindude käive	36
Hobuste käive ja söödalolevate hobuste arv	38
III. Loomade söödavajadus ja söötmissnormid	44
Veiste söötmissnormid ja söödaratsioonid	44
Sigade söödavajadus	53
Lammaste söödavajadus	54
Põllumajanduslindude söödavajadus	55
Hobuste söötmissnormid ja söödaratsioonid	57
IV. Söötmissplaan ja söödabilanss	60
Lis a. Põllumajandusloomade söötmissnormid ja söödaratsioonid	67
Hobuste söötmissnormid ja söödaratsioonid	67
Veiste söötmissnormid ja söödaratsioonid	70
Sigade söötmissnormid ja söödaratsioonid	75
Lammaste söötmissnormid	79

Vastutav toimetaja A. Kruus.

Tehniline toimetaja H. Kohu.

Ladumisele antud 1. VI 1951. Trük-
kimisele antud 2. VIII 1951. Trüki-
arv 3000. Paber 60×92, 1/16. Trüki-
poognaid 5,25. Arvutuspoognaid 5,27.
MB-10573. Trükikoda «Tartu Kom-
munist», Tartu, Ülikooli 21/23.
Tellimise nr. 1537.

На эстонском языке.

Hind rbl. 1.60

Rbl. 1.60

A-19134

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00448035 8